

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Haridusinnovatsiooni õppekava

Pepe Sussen

EKSPERTIDE KOGEMUSED NING ETTEPANEKUD KORSTNAPÜHKIJA-MEISTER
(tase 5.) KUTSEKVALIFIKATSIOONILE JA VÄLJAÕPPELE

Magistritöö

Juhendajad: didaktika kaasprofessor Liina Lepp, õpetajahariduse nooremlektor Pihel Hunt

Tartu 2023

Kokkuvõte

Magistritöö “Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) kutsekvalifikatsioonile ja väljaõppele” uuris probleemi, kus korstnapühkija-meistrite tööle esitatavad nõuded on ajas muutunud, kuid pole teada, kas muutunud nõuetega on arvestatud nende väljaõppes ning kuidas see võib mõjutada meistrite töö kvaliteeti tööturul. Magistritöö eesmärk oli välja selgitada korstnapühkija-meistrite kogemused seoses meistri taseme kvalifikatsiooni väljaõppega ning meistrite ettepanekud väljaõppeks. Uuritavad leiti eesmärgipärase valimi põhimõttel. Kokku osales uurimuses kaheksa kriteeriumitele vastanud korstnapühkija-meistrit. Intervjuud viidi läbi poolstruktureeritud viisil kindla kava ja ettenähtud teemade alusel. Tulemuste analüüsiks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Kogemuste puhul toodi üldise probleemina välja täienduskoolituste ebaühtlane tase ja kaasaegsete õppematerjalide puudus. Ettepanekud tehti seoses väljaõppe sisu ja korraldusega, tegevusteks enne väljaõppeprotsessi ning mentorlusprogrammi arendamiseks.

Võtmesõnad: korstnapühkija-meister, nõuded õppe korraldamiseks, kutsekvalifikatsioon, õppekava arendamine, töökohapõhine õpe.

Abstract

Experiences and suggestions of experts for chimney sweep-master (level 5) professional qualification and training

The purpose of this thesis was to find out the experiences of chimney sweep-masters in connection with master-level qualification training and the masters' suggestions for training. The thesis investigated the problem where the requirements of chimney sweep-masters have changed in time but it is not known whether the changed requirements have been taken into account in their training and how this can affect the quality of the master's work on the labor market. The sample was chosen on the principle of purposeful sampling. A total of eight chimney sweep-masters were included in the study group. Data were gathered by using semi-structured interviews based on a specific plan and prescribed topics. The collected data were analyzed using the inductive qualitative content analysis method. Based on the result it can be said that, in terms of experiences, the uneven level of in-service training and the lack of modern teaching materials was the general problem. In addition, suggestions were made regarding the content and organization of the training for activities prior to the training process and for the development of the mentoring program.

Keywords: Chimney sweep-master, requirements for organizing training, professional qualification, curriculum development, workplace-based training.

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.)
kutsekvalifikatsioonile ja väljaõppele 4

Sisukord

Sissejuhatus	6
Teoreetiline raamistik	7
Korstnapühkija kutse andmisest Eestis	7
Korstnapühkijate väljaõpe Saksamaal ja Soomes	10
Töökohapõhine õpe	12
Täiskasvanu õppimist mõjutavad tegurid	12
Õppekavade arendamine	13
Metoodika	16
Valim	16
Andmekogumine	16
Andmeanalüüs	18
Tulemused	19
Peakategooria: kogemused kutseõppega	19
Alamkategooria: isiklik kogemus kutseõppes	19
Alamkategooria: kutseõppe korraldus	20
Alamkategooria: kutseõppe korraldus vastavalt vajadusele	21
Peakategooria: kogemused kutseeksamiga	22
Alamkategooria: eksami korraldus	22
Alamkategooria: eksami sisu	23
Peakategooria: ettepanekud seoses väljaõppe sisuga	24
Peakategooria: ettepanekud seoses väljaõppe korraldusega	25
Peakategooria: ettepanekud toetavateks tegevusteks enne väljaõppeprotsessi	26
Peakategooria: ettepanekud mentorlusprogrammi arendamiseks	27
Arutelu	27
Tänu sõnad	30
Autorsuse kinnitus	30
Kasutatud kirjandus	31
Lisa 1. Eesti kvalifikatsiooniraamistik	

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.)
kutsekvalifikatsioonile ja väljaõppele 5

Lisa 2. Korstnapühkija kutsetasemetele esitatavate nõuete võrdlev tabel

Lisa 3. Intervjuudes osalejate taustaandmed

Lisa 4. Intervjuu kava

Lisa 5. Kodeerimise näide

Lisa 6. Koodide jagunemine: pea- ja alamkategoriad

Lisa 7. Esimene pea- ja alamkategoriad

Lisa 8. Esimese uurimisküsimuse teine pea- ja alamkategoriad

Lisa 9. Teise uurimisküsimuse peakategoriad

Sissejuhatus

2021. aastal rakendus Eestis uus Päästeameti tuleohutusteenuste kontseptsioon (Päästeinfosüsteem, 2020). Nüüdsest tohivad teenust pakkuda vaid kehtiva kutsetunnistusega ja vastava pädevusega isikud. Ehitusseadustiku (2021), kutseseaduse (2021) ning Päästeameti tuleohutusteenuste kontseptsiooni (Päästeinfosüsteem, 2020) alusel on teenuse pakkujad koondatud suuremateks fokuseeritud gruppideks: korstnapühkijad, pottsepad, tuleohutusspetsialistid ja tuleohutuseksperdid. Ühtlustamise põhjus oli vajadus ühise statistika järele, vajadus tehtud töid efektiivsemalt kontrollida ja paremini planeerida vajalikku väljaõpet.

Aastast 2019 kehtib Eestis uus kutseseadus (Kutseseadus, 2019). Korstnapühkija erialale esitatavad nõuded tulenevad tuleohutuse seadusest (Tuleohutuse seadus, 2021), ehitusseadustikust (Ehitusseadustik, 2022) ning korstnapühkijate kutsestandardist (Päästeliit, 2022). Korstnapühkija kutse 3., 4. ja 5. taseme väljaõppe saanud ning kutseeksami läbinud spetsialistid kantakse kutseregistrisse. Kutsekoda (2021a) andmetel on aastatel 2013–2021 Eestis välja antud 202 korstnapühkija kutse 3. taseme kutsetunnistust (SA Kutsekoda, 2021a). Korstnapühkijate kutset annab MTÜ Päästeliit (SA Kutsekoda, 2021a; Kutseregister, 2022) ning kutse andja planeeritud tegevuse kinnitab SA Kutsekoda (SA Kutsekoda, 2022b).

Korstnapühkija kutse 4. taseme kutsetunnistusi (SA Kutsekoda, 2021c) on välja antud 327 ja neist kehtis 2021. aastal 176. Korstnapühkija kutse 5. taseme kutsetunnistusi on aastatel 2013–2021 välja antud 33 ning 2021. aastal kehtis neist 17 (SA Kutsekoda, 2021d). Kutsekoja (2021e) järgi on Eestis praegu mitu praktiseerivat meistrit, kes said meistri kutsetunnistuse enne 2010. aastat ning pärast uue kutse andmise korra jõustumist on nad saanud lihtsustatud viisil uued kutsetunnistused.

Töö autor on korstnapühkija-meister alates aastast 2014 ning puutub igapäevaselt kokku tuleohutuse valdkonnaga. Selles valdkonnas on probleeme nii päästeametnikel kui klientidel. Tuginedes oma bakalaureusetöö (Sussen, 2019) tulemustele, leiab töö autor, et korstnapühkijate tasemeõppes on puudus tänapäevastest õppematerjalidest ning -metoodikatest, aga ka õpetajatest. See on viinud olukorrani, kus on tekkinud märgatav vastuolu korstnapühkija kutse 5. taseme kompetentside ja Päästeameti kaasajastatud juhendmaterjalis ning uuendatud seadustes esitatud nõuete vahel. Näiteks on juhendmaterjalis

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) kutse kvalifikatsioonile ja väljaõppele 7

mõisted kvalitatiivne ja kvantitatiivne analüüs, mis on seotud spetsiifilisemalt küttesüsteemide eksperthinnangute koostamisega ning nende väljastamisega, aga analüüsi teostamiseks vajalikke oskusi ei õpetata (Päästeamet, 2021). Vastuolu kompetentside ning nõuete vahel on autori meelest lahendatav, kui kaasajastada korstnapühkija-meistri (tase 5.) tasemeõppe õppekorraldust.

Käesolev töö keskendub korstnapühkija-meistrite (tase 5.) väljaõppele, nende õpikogemustele ja sellest tulenevalt ettepanekutele, mida väljaõppes muuta. Allpool on ülevaade korstnapühkimise ajaloost Eestis, korstnapühkijate tasemeõppe korraldamisest teiste maade näitel, töökohapõhisest õppes kui korstnapühkijate väljaõppe ühest osast. Samuti antakse ülevaade täiskasvanute õppimist mõjutavatest teguritest ning täiendusõppe õppekavadele, sh kutseõppe õppekavadele esitatavatest üldistest nõuetest.

Teoreetiline raamistik

Korstnapühkija kutse andmisest Eestis

Korstnapühkijate ja -meistrite koolitamisel ning kutse andmisel on Eestis märkimisväärne ajalugu. Korstnapühkijaid mainitakse Tallinna rae dokumentides esmakordselt 1402. aastal (Tallinna Linnaarhiiv, 2017). Arhiividokumendid kinnitavad, et valdkondliku regulatsiooni ja väljaõppega on Eestis tegeletud järjepidevalt.

Täpsemalt on teada Tallinna rae tuletõrjemäärused aastatest 1555, 1698, 1739 ja 1797 ning 1804 (Tallinna Linnaarhiiv, 2017), mil käsitööliste tegevust reguleeris tsunftikord. 1797. aastast pärit tuletõrjemäärus on teadaolevalt esimene, mis on kirja pandud ka eesti keeles (Tallinna Linnaarhiiv, 2017): „Mõnned õppetused, mis sest seadusest välja on wallitsetud, mis tullekahjo pärrast Kaiserliko Tallinna ausa Rae polest iggamehele teada sai antud Jaani kuu üheksateiskümnemal pääwal 1797. aastal“. Eesti Tuletõrjemuuseumi andmetel jätkus tsunftikord sisuliselt 1940. aastateni (Tuletõrjemuuseum, *s.a.*).

Pähklmägi (1975) andmetel järgnesid tsunftikorra vabariiklikud ja priitahtlikud tuletõrjeühingud, kus tegutsesid nii pottseppade kui ka korstnapühkijate artellid, mis peagi reorganiseeriti tsehhideks. 1990. aastatel riiklike tuletõrjeühingute tegevused soikusid ning asendusid järk-järgult eraettevõtete asutamisega (Baškurov, 2012). Selle kõige juures on aga viimase saja aasta jooksul nõuded korstnapühkija-meistriks saamisel püsinud sisuliselt samad:

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) kutse kvalifikatsioonile ja väljaõppele 8

tuleb läbida õppeaeg, omandada nõutud staaž ja kompetentsid ning sooritada edukalt teoreetiline ja praktiline eksam. Erinev on vaid asjaolu, et korstnapühkija-meistri tegutsemispiirkond ei ole enam kindlaks määratud (Päästeliit, 2022).

Haridus- ja Teadusministeeriumi (2021a) andmetel on kutse andmise protsess Eestis kvalifikatsiooniraamistikus määratletud haridussüsteemi õpitulemuste ja kutsete süsteemi kutsetasemetega. Korstnapühkijate puhul on tegemist reguleeritud kutsega, mille nõuded tulenevad Ehitusseadustiku (2022) paragrahvist 24 “Teatud tegevusala kvalifikatsiooninõuded”. Kutse andmise aluseks on kutseseadus (Kutseseadus, 2019) ja Eesti kvalifikatsiooniraamistik (lisa 1). Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (2018), Haridus- ja Teadusministeeriumi (2020), SA Kutsekoda (2021a) ja Ehitusseadustiku (2021) andmetel reguleerivad kutse andmist lisaks kutsestandardid ning kutse andmise kord (Päästeliit, 2020). Korstnapühkijate 3., 4. ja 5. kutsetasemetele (SA Kutsekoda, 2021c,d,e) esitatavate nõuete võrdlus on toodud lisa 2.

Kutsestandard on vaid üks dokumentidest, mis suunab korstnapühkijate koolituste ning väljaõppe sisu. Seal on määratud erinevate tasemetega kompetentsid ning teadmised, mis tuleb koolituste ja töö käigus omandada. Kutsestandardi järgi (SA Kutsekoda, 2021e) on korstnapühkija-meister (tase 5.) pikaajalise praktilise töökogemusega spetsialist, kes töötab iseseisvalt ja vastutab oma tööülesannete nõuetekohase täitmise eest. Töö peamine sisu on küttesüsteemide tuleohutuse kontrollimine, puhastamine ja ummistuste likvideerimine. Vaid meistrikutsega on võimalik koostada ja väljastada küttesüsteemide eksperthinnanguid (Kutsestandard, 2021e). Kutsestandardi (2021e) järgi meister koolitab ja juhendab; viib läbi koolitusi ja täiendkoolitusi; koostab õppematerjale.

Reguleeritud on järgmiste kutsete andmine: korstnapühkija, tase 3 (Kutsekoda, 2022c) ja tase 4 (Kutsekoda, 2021d); korstnapühkija-meister, tase 5 (Kutsekoda, 2021e).

2022. aastast kehtivas korstnapühkijate kutse andmise korras on kirjas, et korstnapühkija, tase 3 kutseeksami eelduseks on vähemalt põhiharidus, läbitud kutsealane väljaõpe vähemalt 240 tunni ulatuses, millest minimaalselt 160 tundi moodustab praktika kutse 4. taseme korstnapühkija juhendamisel (Päästeliit, 2022).

Korstnapühkija, tase 4 taotlejal peab olema vähemalt 3-aastane töökogemus kutse 3. taseme korstnapühkijana. Ta peab olema läbinud täiendkoolitusi minimaalselt 40 tunni

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) kutse kvalifikatsioonile ja väljaõppele 9

ulatuses ning sellest vähemalt 8 tundi moodustab gaasiseadmete ohutuse alane koolitus ja vähemalt 16 tundi moodustab praktika korterelamute, katlamajade ja/või ühiskondlike hoonete puhastamisel samal või kõrgemal tasemel korstnapühkija juhendamisel (Kutse andmise kord..., 2020; Päästeliit, 2022).

Korstnapühkija-meistri, tase 5 kutse esmakordsel taotlejal peab olema vähemalt keskharidus. Vajalik on 40 tunni ulatuses täiendkoolituse läbimine järgmistel teemadel: tuleohutus, gaasiseadmete ohutus, eksperthinnangu koostamine. Korstnapühkija-meistri taseme taotlemiseks peab olema vähemalt 8-aastane töökogemus, korstnapühkijana tase 4 ning vähemalt kahe madalama kutsetasemega korstnapühkija juhendamise kogemus viimase 5 aasta jooksul (Kutse andmise..., 2020; Päästeliit, 2022).

Kutsekompetentsuse hindamise viisid kutse esmakordsel taotlemisel on korstnapühkija, tase 3 ja 4 puhul kirjalik teoreetiliste teadmiste test ja praktiline eksam. Korstnapühkija-meister (tase 5.) puhul on hindamisviisid kirjalik teoreetiliste teadmiste test, vestlus/intervjuu ning portfoolio.

Kutse taastõendamisel tehakse korstnapühkija, tase 4 puhul kirjalik teoreetiliste teadmiste test, viiakse läbi kutsealase kompetentsuse hindamine esitatud dokumentide alusel ning toimub ka vestlus/intervjuu (Päästeliit, 2022). Korstnapühkija-meister, tase 5 puhul on vajalik esitada dokumendid tehtud tööde ja läbitud täiendkoolituste kohta, mille põhjal toimub kutsealase kompetentsuse hindamine. Samuti viiakse läbi vestlus/intervjuu (Kutse andmise..., 2020; Päästeliit, 2022).

Korstnapühkija-meistrile on antud õigus koostada eksperthinnanguid (Päästeliit, 2022). Eksperthinnangu koostamine eeldab kvalitatiivse ja/või kvantitatiivse analüüsi oskust (Päästeliit, 2017), samas korstnapühkija-meister (tase 5.) täienduskoolitustel seda pädevust ei õpetata ning see võib kaasa tuua vastuolu, kus saavutatud õpitulemused ei vasta korstnapühkija-meistri kutsealastele pädevusnõuetele.

Tasemeõppes eristatakse kindlaid pädevusi ja õpiväljundeid vastavalt õpitasele (Eesti kvalifikatsiooniraamistik, 2018; Haridus- ja Teadusministeerium, 2020) ja Kutseõppeasutuse seaduse (2020) järgi on Eestis kehtivale kutseharidusõppe statuudile võimalik 5. taseme kutseõppesse kavandada esma- ja jätkuõpet (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020). Lisaks selgub eelpool nimetatud dokumentidest, et 5. taseme

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) kutsevalifikatsioonile ja väljaõppele 10

kutseõppe ehk kutseeriharidusõppe lõpetanud isik võib edasi õppida kõrgkoolis.

Järgnevas alapeatükis antakse ülevaade korstnapühkijate tasemeõppe korraldusest teiste maade näitel.

Korstnapühkijate väljaõpe Saksamaal ja Soomes

Võimalikke lahendusi tasemeõppe korraldamiseks saab tuua teiste maade korstnapühkijate väljaõppe näitel. ESCHFOE (2021) (*Europäische Schornsteinfegermeister Föderation; European Federation of Chimney Sweeps*) andmetel on korstnapühkijate ametiõpe ning järelevalve õppe ning õigusliku regulatsiooni üle riigiti erinev. Samuti on erinevusi teenust pakkuvate isikute õiguste ja kohustuste osas. Järgnevalt tutvustatakse korstnapühkijate väljaõpet Saksamaa ja Soome näitel, kuna just nende maadega on ametialaselt olnud pikemad sidemed.

Saksamaal on olemas korstnapühkimist puudutav üldine riiklik regulatsioon (Bundesministerium des Justiz für Verbrauch, 2021) ja korstnapühkimise kohustuste reguleerimise määrus (*Verordnung zur Regelung der Zuständigkeiten im Schornsteinfegerwesen*) (Schornsteinfegerzuständigkeitsverordnung – ZustV Shfw, 2021). Föderaalse Korstnapühkijate Ühingu kodulehel (Bundesverband des schornsteinfegerhandwerks, 2021) tuuakse välja, et õppida saab kas lihtsalt korstnapühkijaks või korstnapühkija-meistriks. Korstnapühkija-meister on Saksamaal vastavalt EQFile kõrgharidusega ja kutse 6. taseme korstnapühkija peab omama bakalaureusekraadi (Schornsteinfegerzuständigkeitsverordnung – ZustV Schfw, 2009).

Saksamaa korstnapühkimist reguleeriva riikliku regulatsiooni (Bundesverband des schornsteinfegerhandwerks, 2021) andmetel on õppeaeg kas kaks või kolm aastat sõltuvalt omandatavast tasemest. Juurde tuleb õppida ka juhtimist ning pedagoogikat. Õppimise aluseks on riigi poolt kehtestatud õppekava. Õppe lõpus saadav kutsetunnistus kinnitab, et õppekavas toodud pädevused on tõendatud. Korstnapühkija-meistri tunnistus on tähtajatu, kuid töötamisel on nõutud viie erialase täiendkoolituse päeva läbimine aastas (Bundesministerium des Justiz..., 2021; Bundesverband des schornsteinfeger..., 2021). Meistriõppe lisaerialana on kohustus omandada pädevus kas energiatõhususe, tuleohutuse või majandus- ja ettevõtluse valdkonnas. Seejuures meistrid võivad töötada juhendajatena.

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.)
kutsekvalifikatsioonile ja väljaõppele 11

Kõrgemaid õppeasutusi on üle riigi mitmeid ja näitena pakub Nordrhein-Westfaleni korstnapühkijate kool oma kodulehel välja nn. topeltmudeli: koolitus + õpingud. Nordrhein-Westfaleni korstnapühkijate kool pakub koostöös Gelsenkircheni rakenduskõrgkooliga kutseõpet korstnapühkijana. Lõpetamisel saadakse bakalaureusekraad varustus- ja utiliseerimistehnika valdkonnas. Kursus kestab 49 kuud ning meistrieksam on neljaosaline ja sisaldab järgmisi komponente: praktika, teooria, seadmete hoolduse tehnika, majandus, juhendamine ning klientide nõustamine. Saksamaa praktika koosneb proovitööst, kus hinnatakse küttesüsteemide puhastamise oskust, masinatega CO₂ mõõtmise oskust ja küttesüsteemide kasutusele võtmisega seotud kontrolli oskuseid (Bundesministerium des ju..., 2021).

Soomes korraldab korstnapühkija-meistrite väljaõpet *The Central Assotsatsion of Chimneysweeps*, aga Soomes ei ole tulenevalt õppekavast kõrghariduse nõuet korstnapühkija-meistri 5. kutsetaseme omandamiseks (The Central Assotsatsion..., 2021). Rescue Act (2011) järgi on riiklikult seatud kitsendused korstnapühkija ameti pidamiseks. Murtokare (2021) järgi on Soome korstnapühkija kutsekvalifikatsiooninõuded kirjeldatud dokumendis *Specialist Qualification for Chimneysweeps, chimneysweeps further qualification* (The Central Assotsatsion..., 2021). Eelnevat kinnitab ka Europass (2021), mille alusel jaguneb väljaõpe Soomes järgmiselt: korstnapühkija, kelle pädevused on vastavuses kutse 4. taseme (EQF tase 4.) nõuetega, peab 4. taseme kutsetunnistuse saamiseks läbima õppeaine EA (2002) “Ammation tutkinto” (korstnapühkimise eriala uurimistöö) ning sooritama vajalikud eksamid. Meistriks saamise eeldus on minimaalselt kolm aastat töökogemust kutse 4. tasemel ning 5. taseme saamiseks (EQF tase 5) tuleb sooritada õppeaine EAT (2002) “Nuohoojamestari erikoisammatitutkinto” (korstnapühkija-meistri eriala uurimistöö). Õppe lõpetamiseks tuleb sooritada eksamid ettenähtud ainetes vastavalt õppekavale (Europass, 2021).

European Centre for the Development of Vocational Training CEDEFOP (2019) kinnitab, et korstnapühkijatel on Soomes sarnaselt Eestile reguleeritud kutse (CEDEFOP, 2019; The Central..., 2021). Eelpool toodust nähtub, et teoreetiline õpe on tihedalt seotud õppimisega töökohal ja need protsessid on omavahel põimunud. Järgmises alapeatükis käsitletaksegi töökohapõhist õpet, sh korstnapühkijate töökohapõhist õpet kui osa nende

väljaõppest.

Töökohapõhine õpe

Töökohapõhine õpe on vastavalt kutseõppeasutuse seadusele (Kutseõppeasutuse seadus, 2020) ja töökohapõhise õppe rakendamise korrale (Töökohapõhise õppe..., 2019) kutseõppe tasemeõppe õppevorm, mille puhul toimub praktika ettevõttes või asutuses. Töökohapõhise õppevormi puhul on praktika osakaal vähemalt kaks kolmandikku õppekava mahust. Cahilli (2016) andmetel on töökohapõhine õpe tõhus meetod, et õppurid saaksid täpse ülevaate ameti olemusest ja töökorraldusest ning iseärasustest. Cortini (2016) kinnitab eelpool öeldut ning peab meeldivat töökohta kvaliteetse professionaalse arengu eelduseks. CEDEFOP (2017) alusel võeti Eestis töökohapõhine õpe (*work-based learning*) kasutusele aastal 2006 (CEDEFOP, 2017). Töökohapõhises õppes toimub kolmveerand õppemahust ettevõttes (töökohal). Võrreldes praktikaga statsionaarses õppes peetakse selle meetodi eeliseks, et otse töökohal on esindatud kõik praktilise tööga kaasnevad väljakutsed ning saab tutvuda ka tööalaste organisatoorsete reeglite ja hierarhiaga (Field *et al.*, 2009; Taormina, 2004).

Tikerpuu (2017) andmetel võib järeldada, et töökohapõhine õpe on kaasaegne ning üldtunnustatud meetod, mis võimaldab adapteerida õppimist ja töötamist simultaanselt. Eestis toimub korstnapühkija õpe töökohapõhiselt pärast teooriaosa läbimist kutsekoolis või täienduskursusel. Korstnapühkija, tase 3 ja 4 läbivad praktika, mis toimub korstnapühkimise ettevõtetes (Päästeliit, 2022). Järgnevalt vaadatakse, millised tegurid mõjutavad täiskasvanute õppimist ja õppe planeerimist. Korstnapühkija-meister (tase 5.) väljaõppes osalevad täiskasvanud, pikaajalise töökogemusega inimesed.

Täiskasvanu õppimist mõjutavad tegurid

Märja jt (2003), Märja jt (2021), Savisto (2020) järgi defineeritakse Eestis täiskasvanud õppijad üldjuhul kui 25- kuni 64-aastased õppijad. Kõrghariduses on need inimesed alates 30. eluaastast, kutsehariduses alates 25. eluaastast ning mittestatsionaarses üldharidusõppes vanuselisi piiranguid pole. Täiskasvanute õppe (*adult learning*) varasematest uuringutest selgub, et täiskasvanute osakaal kutseõppes kasvab aasta-aastalt. CEDEFOPi (2017) ja CEDEFOPi (2020) andmetele tuginedes saab väita, et demograafilised muutused puudutavad

ka kutseõpet ning struktuurseid muutusi tööturul. Eelpool nimetatud uuringutes tuuakse välja ka elukestva õppe kasvav osakaal kutseõppes. Esma- ja jätkuõppekavade osakaal oli 2016. aastal 15,7 protsenti ja aastaks 2020 prognoositi osakaalu 20 protsendini. Haridus- ja Teadusministeeriumi (2017) andmetel on vanuserühmas 25+ suurenenud kutseharidusõppes osalejate arv vastavalt 17% (2010) ning 35% (2017). Haridus- ja Teadusministeeriumi (2017) andmestikust selgub, et täiskasvanute (25–64) osalemine elukestvas õppes kasvab. Haridus- ja Teadusministeeriumi (2020) Haridussilma portaalis on 2022. a seisuga välja toodud andmestik, et töökohapõhise õppe lõpetanud õpilaste osakaal on perioodil 2015–2022 tõusnud 4,4 % pealt 15,2 % peale.

Täiskasvanud õppija puhul on oluline teada, et õppima asumisel tulevad temaga kaasa hoiakud, tõekspidamised ning eelnevad kogemused. Märja jt (2003), Aruväli jt (2016) selgitavad, et õppekavade koostamisel tuleb arvestada sihtgrupi ja õppija omapäradega. Täiskasvanud õppijate puhul peaks õppetöö olema korraldatud paindlikult ning erinevatel viisidel, aga õppijalt oodatakse ka iseseisvust. Märja jt (2021) alusel tuleb väljakujunenud täiskasvanut mõista ja toetada läbi tema õppimise ning abistada enesearengut nii, et oleks kasutuses parimad õpetamise praktikad. See aitab tagasisidestada ja analüüsida olemasolevaid oskusi ja teadmisi ning seostada neid juurde õpitavate kompetentsidega (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021b).

Beljajev ja Vanari (2005) on välja toonud, et elukestev õppimine on protsess, kus kõigil on võimalus osaleda mis tahes vormis ja kujul. Haridus- ja Teadusministeeriumi elukestva õppe strateegia (2005 - 2008), Euroopa Komisjon (2000), Haridus- ja Teadusministeerium (2017) toovad välja, et pädevused tekivad ka eelneva õppimise käigus ning neid tuleb arvestada. Seejuures peetakse silmas personaalset arengut õppijana ning ühiskonna liikmena (Euroopa Komisjoni elukestva..., 2000). Järgnevalt antakse ülevaade täiendusõppe õppekavadele, sh kutseõppe õppekavadele esitatavatest üldistest nõuetest.

Õppekavade arendamine

Täiskasvanute koolituse seaduse (Täiskasvanute koolituse seadus, 2015) järgi jaguneb täiskasvanute õpe tasemeõppeks ja täienduskoolituseks. Täienduskoolituse standardis (Täienduskoolituse standard, 2017) esitatakse nõuded täienduskoolituse õppekavale, nõuded

täienduskoolituse läbimise ja täienduskoolituses osalemise kohta väljastatavatele dokumentidele ning täienduskoolituse õppekavarühmade loetelu. Märja jt (2021), Aruväli jt (2016) kohaselt saab koostada täienduskoolituste õppekavasid. Seejuures tuuakse välja (Aruväli *et al.*, 2016), et enne õppekava koostamist on vajalik teada, kellele on koolitus suunatud (ehk kes on sihtgrupp), millist teadmist/oskust õppijad soovivad omandada või arendada, missugused on õppijate eelistatud õppemeetodid.

Õppekava andmetes sätestatakse minimaalselt järgmised andmed: õppekava nimetus; õppekava rühm; õpiväljundid; õpingute alustamise tingimused, juhul kui need on eeltingimuseks õpiväljundite saavutamisel; õppe kogumaht, sh auditoorse, praktilise ja iseseisva töö osakaal; õppe sisu; õppekeskkonna kirjeldus; õppematerjalide loend, juhul kui õppematerjalid on koolituskava läbimiseks ette nähtud; lõpetamise tingimused ja väljastatavad dokumendid; koolituse läbiviimiseks vajaliku kvalifikatsiooni, õpi- või töökogemuse kirjeldus (Aruväli *et al.*, 2016).

Oluline on kasutada õppetöös ja materjalides kombineeritud lähenemist. Kvaliteetse e-kursuse loomise juhendi (Villems *et al.*, 2012) järgi on koolituste kavandamisel oluline pöörata tähelepanu, et planeeritava õppe maht peab olema õpilasele jõukohane. Autorite sõnutsi tuleb vältida liiga mahukaid ning keerukaid kursuseid. Võimalusel tuleb mahukad kursused jagada osadeks (Villems *et al.*, 2012). Autorid toovad välja, et arvestama peab õppijate vanuse, kogemuse ning eelnevalt õpituga. Samas rõhutatakse ka vahendite valikuid õppematerjalide koostamisel ja mitmekesisiseid õpetamismeetodeid (Villems *et al.*, 2012).

Tulenevalt eelnevast saab üldistada, et õppe planeerimise ja õppekavade koostamise kõrval on täiendõppes oluline, et õppekavade teemad haakuksid ja ei oleks liigselt dubleeritud. Soovitud õpitulemusega peaks arvestama juba õppekava teemade ja õpiväljundite planeerimisel.

Õppimine ja õpetamine on seotud taustsüsteemi ning majanduslikest ja demograafilistest arengutest tingitud muutustega. Töökohapõhises õppes on suur osa majanduses ja ettevõtluses toimuvatel muutustel. Järgmiseks tuuakse välja olulisemad punktid eelpool nimetatud aspektis.

Allais ja Marock (2020) nimetavad kiireloomulisteks muutuste allikateks töömaailmas erinevaid väliseid tegureid, näiteks hiljutist ülemaailmset pandeemiat (COVID-19), eriti aga

kriisijärgset kiiret taastumist ning sellest järelduste tegemist. Rekkor (2011) toonitab, et oluline on õppekavade koostamisel lähtuda lihtsusest ja järgida põhipunktidenä miks, mida, kes, kellele ja kuidas õpetada. Autorid toovad välja õppekavade koostamisel neli põhisuunda: kutsealane, personaalne, ühiskondlik ning akadeemiline.

Bowers (2006) toob välja, et esimesel juhul antakse õpilasele voli konstrueerida oma teadmused ise ja teisel juhul teavad eksperdid, mida antud kutsealal oskama peab. Õppekava peaks käsitlema kui osa kontekstis, milles on erinevad elemendid, millest koostatakse tervik läbi õppimise prisma. Pädevuste, hoiakute ja oskuste printsiibil põhineva kutsehariduse süsteemset ülesehitust toetab ka Hodge Hodge (2007).

Tyleri (1969) alusel peavad kavad sisaldama kohustuslikke elemente: eesmärk, õppekava sisu, õpetamise meetodid, hindamise põhimõtted. Näidatud peavad olema põhi- ja/ või üldõpingute ning valikainete võimalused. Lisaks eelpool nimetatule peavad kavad sisaldama ka saavutatavate kompetentside kirjeldusi ja saavutuslände.

Kutseharidusstandard (2019) annab selleks siseriiklikud suunised.

Võtmepädevustena tuuakse erinevate autorite teostes (Tyleri, 1969; Rutiku *et al.*, 2009) välja õpilaste oskust orienteeruda ümbritsevas ja ennast juhtida, professionaalset enesearengut ning võimet omandada alus- ja sisupädevused etteantud õpperaamistikus, seejuures luues uusi teadmisi oma varasemaid kogemusi sünteesides ja liites neile uued teadmised. Globaalses vaates on oluline arendada õppekavasid aine ja erialade üleselt. Rutiku jt (2009) järgi tuleb kavad kohandada nii uuele kvalifikatsiooniraamistikule kui ka viia vastavusse erialaspetsiifiliste nõuetega.

Seega varasemast on teada, et korstnapühkija-meistriks (tase 5.) õppimiseks puudub Eestis kutsehariduse õppekava ning see võib mõjutada täiendusõppe kvaliteeti ja õpitulemusi. Korstnapühkija-meistrite tööle esitatavad nõuded on ajas muutunud, samas pole teada, kas muutunud nõuetega on arvestatud nende väljaõppes ning kuidas see võib mõjutada meistrite töö kvaliteeti tööturul. Magistritöö eesmärk oligi välja selgitada korstnapühkija-meistrite kogemused seoses meistri taseme kvalifikatsiooni väljaõppega ning meistrite ettepanekud väljaõppeks. Selleks otstarbeks sõnastati järgmised uurimisküsimused: 1) Kuidas kirjeldavad meistri kvalifikatsiooniga korstnapühkijad oma kogemusi seoses kvalifikatsioonieksamiga ning eksamiks väljaõppega? ja 2) Millised on meistri kvalifikatsiooniga korstnapühkijate

ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) väljaõppele?

Metoodika

Valim

Käesoleva magistritöö uuritavad leiti eesmärgipärase valimi põhimõttel (Rämmer, 2014). Uurimusse kaasati minimaalselt 5. taseme kutsetunnistusega korstnapühkijad-meistrid. Tase 5. kaasati kuna neil on kogemus eelnevate kutsetasemetega ja seega omavad tervikpilti väljaõppest ning kutsekvalifikatsiooni taotlemisest. Intervjuudes osalemise palved edastati kõikidele 2021. aastal korstnapühkija meistrikutset omanud inimestele. Valimisse kuulus kuusteist kandidaati ja osaleda soovisid intervjuudes kaheksa meistrit.

Kokku osales uurimuses kaheksa kriteeriumitele vastanud korstnapühkija-meistrit. Uuritavate tausta kohta saab välja tuua, et nad on kõik meessoost; vanuses 37 kuni 77 eluaastat; töökogemus korstnapühkijana 10 kuni 50 aastat, millest meistrina 0,5 kuni 35 aastat. Uuringus osalenute haridustase on valdavalt keskharidus ja ühel korral kõrgharidus. Uuringus osalejate taustaandmed on esitatud lisas 3.

Eesmärgipärase uuringu valimi moodustamiseks otsiti kutseregistri otsingu abil välja kõik kehtiva kutsetunnistusega korstnapühkija-meistrid. Koostati tabel, kus olid kirjas vajalikud andmed, et pöörduda võimalike uuringu osaliste poole. Kõigile tabelisse kantud meistritele saadeti e-kiri, kus tutvustati pöördumise motiive. Kirjas toodi välja soov meistreid isiklikult personaalsel kohtumisel intervjuuerida. Selgitati, et intervjuudes asendatakse transkribeerimise käigus nimed pseudonüümidega ja uuritavatele tagatakse konfidentsiaalsus ning peale tekstide transkribeerimist ja esmast toimetamist saadetakse tekstid neile korrigeerimiseks. Lisati, et personaalsed intervjuud on vaid magistritöö tegemiseks ja ei kuulu jagamisele kolmandate isikutega.

Andmekogumine

Õunapuu (2014) alusel viidi intervjuud läbi poolstruktureeritud viisil kindla kava ja ettenähtud teemadel alusel. Lepik jt (2014) alusel kasutati intervjuudes täiendavalt avatud küsimusi, mis võimaldasid selgitada korstnapühkimise valdkonna eripärasid põhjalikumalt. Avatud küsimused lubavad vastata sügavalt ja värviküllaselt (Õunapuu, 2014).

Intervjuu kava koostati vastavalt uurimisküsimustele. Intervjuu kava sisaldab küsimusi, mis puudutavad teemasid nagu ettevalmistus kutsekvalifikatsiooni eksamiks, tagasiside peale eksamit ning soovitusi arendusteks (lisa 4, intervjuu kava).

Enne põhiintervjuud viidi läbi prooviintervjuu, et testida ja korrigeerida küsimusi. Prooviintervjuust tulenevalt küsimused lühendati, lisati ettevalmistuse ja õppematerjale puudutavad teemad. Prooviintervjuu järgselt lisati võimalused küsimustele vastata nii, et avaneks laiem pilt: paluti kas laiendada, täpsustada, mõtestada, lisada detaile; kirjeldada, selgitada, põhjendada; välja tuua osapooled ja toetuse ning ootuste temaatika. Peale prooviintervjuud ning korrektsioone, aga enne põhiintervjuusid saadeti inimestele kirjalikult tingimused, et intervjuud salvestatakse helifailideks, kasutatakse teadustööks ja ei millekski muuks. Kinnitati, et tagatakse konfidentsiaalsus ning tekste ei jagata kolmandate isikutega. Intervjuude läbiviimiseks olid kokku lepitud personaalsed kohtumised vastavalt kõikidele kehtivatele ohutusnõuetele (COVID-19) ning esmalt korraldati üle eelnevalt kokkulepitud tingimused ja planeeritud ajakava.

Kuna muudatused polnud liiga suured ning sisulised, siis pilootintervjuu kaasati ka hilisemasse põhiuuringusse ja andmete töötlusesse. Kõige pikem intervjuu kestis 90 minutit ja lühim 62 minutit. Kui intervjuu käigus jäi vastajal midagi tähtsat ütlemata või ei osanud küsija kohe küsida, siis oli aega seda lisada. Hammersley ja Atkinsoni (1995) kohaselt on transkribeerimine salvestatud andmete muutmine tekstiks. Digitaalselt salvestatud intervjuud laaditi üles automaatsesse veebipõhisesse kõnetuvastusprogrammi (Alumäe *et al.*, 2018).

Transkribeeritud intervjuud annavad ühtlasi võimaluse paranduste tegemiseks tekstis. Transkriptsioonid toimetati ja vastused eraldati küsimustest vastavalt (K), (V). Keskmiselt kulus ühe *ca.* 15 –16 lk teksti korduva kuulamisele ja toimetamisele ligi viis tundi. Tulemus vormistati tekstiredaktori programmis Word. Vormistamisel kasutati kirjastiili Times New Roman, tähesuurust 12 ja reavahet 1,5 (lisa 5, transkriptsiooni näide). Transkriptsioonide üldmaht peale toimetamist 100 lk. Juhul, kui intervjuueeritava oli soov saada transkriptsioon lugemiseks ja parandamiseks, et mõte ning teksti sisu oleks arusaadavam, siis see talle ka võimaldati. Kirjeldatud parendamisvõimalust kasutas kolm uuritavat. Paranduste käigus lisati selgitusi ja kommentaare taustast, motivatsioonist ning kirjeldati ka laiemat konteksti.

Andmeanalüüs

Analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Kalmus jt (2015) järgi on kvalitatiivne sisuanalüüs hea tööriist, et teada saada teksti sisu. Analüüsi käigus püütakse aru saada vastaja tervikmõttest ja leida tekstides mustrit. Eespool nimetatud analüüsi meetod on tundlik ja täpne, võimaldades leida harvaesinevaid ja unikaalseid nähtusi tekstis (Kalmus *et al.*, 2015).

Andmeanalüüsiks kasutati veebipõhist vabavaralist programmi QCMap (Mayring, 2000). QCMap (Mayring, 2000) programmis viidi läbi piloot- ja põhikodeerimise protsess, et suurendada uuringu täpsust. Esmalt loeti tekste korduvalt ja siis asuti neid kodeerima uurimisküsimuste kaupa. Tähtsustest (uurimisküsimustest tulenevalt tervikmõtet edasi andvast lauseosast, lausest, lõigust) moodustati märksõnad, millest said koodid, et moodustada teksti põhjal terviklik ja korrastatud süsteem. Koodide moodustumist arutati korduvalt juhendajaga, kes abistas uurijat eelkõige koodide täpsemateks muutmisel. Usaldusvääruse suurendamiseks kodeeriti transkriptsioone korduvalt ning samuti kaasati töösse kaks kaaskodeerijat, kes töötasid eraldi ning ei näinud töö autori tekkinud koode (kaaskodeerisid mõlema uurimisküsimuse kahe intervjuu mahus). Töö autor aga sai mõlema kaaskodeerija koode võrrelda enda tekkinud koodidega. Võrdlemine näitas mittekattuvusi ehk võrdlemisel selgus, et kõiki koode ja moodustund gruppe ei tõlgendatud üheselt.

See tähendas sageli uuesti kodeerimist ja arutlusi kaaskodeerijaga, kuidas mõista teksti ja selles antud sisu ning kas see on kooskõlas ka erialaspetsiifiliste seotud teemadega.

Laherand (2010) alusel sarnased koodid grupeeriti ning seati alamkategoriatesse. Oluline on üldistamise puhul jälgida põhimõtet, et sisu muutuks üldisematelt teemadelt kitsamateks jaotisteks.

Pea- ja alamkategoriate moodustumise näited ning koodide jagunemine pea- ja alamkategoriateks on toodud lisas 6. Lisas 7 on kujutatud esimese uurimisküsimuse esimene peakategooria ja alamkategoriad. Lisas 8 on kujutatud esimese uurimisküsimuse teine peakategooria ja alamkategoriad. Lisas 9 on kujutatud teise uurimisküsimuse peakategoriad.

Tulemused

Magistritöö eesmärk oli selgitada välja korstnapühkija-meistrite kogemused seoses meistritaseme väljaõppega ning ettepanekud väljaõppeks. Tulemusi on illustreeritud intervjuude tsitaatidega.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada, kuidas kirjeldavad meistri kvalifikatsiooniga korstnapühkijad oma kogemusi seoses kvalifikatsioonieksamiga ning eksamiks väljaõppega. Esimese uurimisküsimuse alla moodustus kaks peakategooriat: kogemused kutseõppega ja kogemused kutseeksamiga.

Peakategooria: kogemused kutseõppega

Alamkategooria: isiklik kogemus kutseõppes

Uuringus osalenute isiklikud kogemused on erinevad. Osa meistrite hinnangul vastavad korraldatud erialased kursused ootustele, olles asjakohased ning sisukad. Siiski toodi välja üldisem probleem, et koolitajad on sageli ebapädevad, koolituse sisu on ebakorrektnene ja puuduvad kaasaegsed materjalid. Intervjueeritavate hinnangul koolitatakse täienduskursustel mittevajalikke asju ning seda, mida oleks vaja, ei oska keegi koolitada.

Pikema meistristaaziga korstnapühkijad kirjeldasid varasemat, enne Eesti Vabariigi aega kehtinud üldist korda asjaliku ja positiivsena. Meistriks pürgimist põhjendati mitmeti. Intervjueeritavate väitel otsest kohustust edasi õppida pole kunagi olnud. Küll aga kinnitati, et enamasti on meistriõppe alguseks väline tegur. Mõni vanem kolleeg või tollel hetkel kutse andmist korraldanud organisatsiooni esindaja oli meelde tuletanud, et staaž lubab tõsta kutsetaset ja sellest infost johtuvalt on edasi tegutsetud. Siiski nimetati peamise tegurina meistri kutse taotlemisel formaalse tööstaaži täitumist. Öeldi, et *“Kui viis aastat neljandast tasemest mööda oli läinud, töödega toime tulid ja kaebusi ei olnud, siis tegi osakonna juhataja ettepaneku taset tõsta”* (V3).

Meistri kutse olemust tajuti erinevalt. Intervjueeritavate kinnitusel näitab meistri staatust eelkõige pikk tööstaaž. Meistrit nähakse ka kogenud spetsialistina ja kutse nimetus on ühtlasi auasi. Intervjueeritavate sõnul tõstab meistri kutse usaldusväarsust, lisaks on võimalus teostada keerulisemaid ja tasuvamaid töid kui lihtsalt korstnapühkimine. Selgitati, et *“Taset sai tõstetud, et tagada laiem profiil, tööd on nüüd ka talvel”* (V2).

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.)
kutse kvalifikatsioonile ja väljaõppele 20

Põhjustena, miks valiti 5. tase, toodi välja kaks peamist asjaolu. Esiteks tööalaselt suurem valikuvabadus, mis tähendab 5. taseme kutsega isikutele tööde laiemat spektrit vastavalt kutsestandardile (näiteks eksperthinnangute koostamine). Teiseks toodi välja loomulik eneseareng ja areng karjääriredelil. Nimetati ka kohustust osaleda hoonete küttesüsteemide ekspluatatsiooni andmise protsessis, kus korstnapühkija-meistri olulisim roll on kütte- ja ventilatsioonisüsteemide kõlblikkuse kontroll.

Intervjueeritavate kogemuse põhjal on väljaõpet alati korraldatud ja ennast täiendatud, näiteks *“...lihtsalt püüdsin ennast igakülgsest arendada ja aegajalt uute nõuetega kurssi viia. Õnneks ammustel aegadel ei muudetud iga kvartal nõudeid. Peamine ülesanne oli enda täiendamine ja loogilise mõtlemise arendamine, sest ei olnud telefoni taskus, et helistada mõnele kolleegile ja nõu küsida”*(V2).

Alamkategooria: kutseõppe korraldus

Uuringus osalenud meistrid kirjeldasid kutseõppe korraldust kui kindlaksmääratud korra järgi õppimist. Õppeasutusi ei nimetatud, aga väljaõpe toimus kutse andmise korra alusel.

Väljaõppe tellijaks nimetati kutse andjat. Kirjeldati õppe käigus omandatavaid vajalikke kompetentse, mis tuli saavutada, et kvalifitseeruks meistri eksamile. Eraldiseisvate kompetentsidena toodi välja ka teiste korstnapühkijate juhendamine, pottahjudesse puhastusaukude löömine, pigi põletamine erinevates korstnates ja seadmetes ning brigaadi juhtimine kortermajas korstnapühkimistööde läbiviimisel, kusjuures paljud nimetatud kompetentsidest olid ka nõutud eksamitöö osadena. Toodi näiteks, et *“Vaja oli pigi põletada süsteemides ja likvideerida ummistus glasuurpottahjust nn. auk lüüa”* (V5).

Meistriks õppima asumisel tuli intervjueeritavate sõnul esitada sooviavaldus ja peale seda määrati kindla piirkonna meistri juurde õpipoisiks. Paralleelselt õpingutega tuli osaleda mõnenädalastel kursustel, mis hõlmasid teoreetilisi ja praktilisi õppusi. Oluliseks peeti pottsepa mooduli läbimist. Intervjueeritavate väitel pidi korstnapühkija oskama laduda iseseisvalt ahjusid ning tundma nende ehituse põhimõtteid ja suitsulõõride kulgemist ning nende küttesüsteemide konstruktsioonilisi põhimõtteid. Korstnapühkija pidi oskama valmistada savimörti ning ühtlasi mõistma ahjusid ka elementaarsel kombel parandada. Toodi näiteks, et *“Praktikal sa õppisid ju. Õppisid korstnapühkimist. Pottseppade juures vaadati.*

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.)
kutse kvalifikatsioonile ja väljaõppele 21

Läksid pottseppade juurde, siis õppisid ladumist. Sa pidid segu oskama teha, ahju laduda”

(V1). Õppeklassides kasutati praktiliste tööde läbiviimisel küttekollete avatavaid makette.

Lisaks igapäevastele hooldustöödele objektidel tuli osaleda ka uuringute, konsultatsioonide läbiviimisel. Kohustuslik oli osaleda eritööde läbiviimisel, milleks olid pigipõletus, läbironitavate tehasekorstnate ja tööstuslike suitsuahjude hooldus, osalemine hoonete tahkeküttesüsteemide vastuvõtu komisjoni töös ja nooremate kolleegide juhendamine.

Alamkategooria: kutseõppe korraldus vastavalt vajadusele

Hetkeolukorda kirjeldades toodi välja asjaolu, et korstnapühkija-meistri pädevusse on antud tahkeküttesüsteemide eksperthinnangute koostamine. Varem tuli läbida korstnapühkijal ka vähemalt osaliselt pottsepaõpe, mida meistrid näevad kui kaaseriala. Kuna nüüd pottsepaõpet läbi ei viida, jäävad intervjuueritavate hinnangul küttesüsteemide hindamiseks vajalikud kompetentsid puudulikuks. Toodi näiteks, et *“...meil on ette andnud kindel vormiline külg ja kui ma näen neid eksperthinnanguid siukse A4 ühe lehe peal, siis no andke andeks /.../see ei ole mingi asi /.../ See dokument peab olema avatav, ma saan aru dokumendi sisust, millest käib jutt, missugused kütteseadmed, missugune ehitusstiil, kõik peab sealt välja tulema”* (V2).

Kompenseeriva asjaoluna toodi välja praktika ning töötamine erinevate meistrite juures.

Toodi välja puuduvat mentorlust, puudulikku täiendõpet ja asjaolu, et konkreetselt eksperthinnangute koostamise koolitusi meistrite andmetel ei tehta. Täiendkoolitused küll toimuvad, aga koolitusi, kus käsitletakse eksperthinnangu koostamiseks vajalikku kvalitatiivset ja kvantitatiivset uuringuanalüüsi, siiski ei ole.

Järgnevalt antakse ülevaade sellest, missugusena kirjeldasid uuritavad kogemusi kutseksamiga (teine peakategooria).

Peakategooria: kogemused kutseksamiga

Alamkategooria: eksami korraldus

Uuringus osalenud selgitasid, et eksam koosneb teadmiste testist ja eksperthinnangu koostamisest ning eksam toimub klassiruumis. Intervjuudest selgus, et seoses elektrooniliste eksamitega on nüüd eksamitel spikerdamine väiksem probleem kui eelnevatel aastatel. Enne

oli see üsna tavaline, et igal eksamil tuli eemaldada mõned petturid klassist, sest teadmiste nõue on personaalne ja mitte terve klassi peale kokku. Kutsetunnistus on ka isikuline. Siiski öeldi, et *“Eksamile lähed alati ebakindlalt, sest kahtled oma teadmistes”* (V6).

Toodi näiteks, et *“Ühe korteriga pereelamus on lihtne, vaatame selle korstna üle, eks ole, keldrist kuni korstna tipuni katusel. Tallinnas ja Tartus on mitme pere elamud ja kortermaja. Selleks et ma saaksin kõik selle asja üle vaadata, tuleb kõik korterid läbi käia. Ilmvõimatu”* (V6). Toodi ka välja, et eksamil ei hinnata pädevusi, vaid kas eksami vastuvõtjale meeldib eksamineeritav või ei meeldi. Näiteks öeldi, et *“Vahest jääb mulje, et ei hinnata teadmisi vaid inimest”* (V2).

Toodi välja, et eksami korraldust oleks vaja muuta nii, et eksamikomisjonis oleksid vaid pädevad päästeametnikud ning eksamitel ei saaks vastuvõtjana osaleda korstnapühkija-meistrid. Öeldi, et *“5.taseme eksamit peaks vastu võtma pädevad päästeametnikud, komisjonis ei peaks olema korstnapühkijaid”* (V4). Intervjueeritavate sõnul oleks oluline teha eksamite praktiline pool reaalsel objektidel, mille asukohta eksami sooritaja ei tea ja mitme sooritaja puhul määraks objekti loos.

Alamkategooria: eksami sisu

Meistrite väitel on kutseandja ja Päästeameti koostöös eksami peamiseks sisuks teoreetiline teadmiste kontroll. Rõhk on testide lahendamisel, kus on läbimiseks kokku lepitud lävend. Arvamused jagunesid pooleks, pooled vastanutest arvasid, et eksami sisu vastab nõuetele, aga teine pool leidis, et tase on madal ja sisu ebakvaliteetne. Toodi siiski välja, et eksamiküsimused on korralikult koostatud ja inimene, kes eksami sooritab, omab teoreetilisel tasemel oskusi vastava töö tegemiseks. Öeldi, et *“Küsimused ise on tegelikult päris korralikult koostatud ja annavad väga hea eelduse selleks et see, kuidas see inimene suudab selle eksami edukalt sooritada siis tal on vähemalt teadmiste tasemel oskused olemas, et ta võiks ka vastavat tööd teha”* (V1).

Ühel meelel oldi, et gaasimajanduse ja eksperthinnangute koostamise teemad on eksamil vähe ja halvasti käsitletud. Üksmeelselt kirjeldati, et peamine ja ühtlasi kõige raskem osa on eksperthinnangute koostamine: selleks vajalike toimingute läbiviimine või hinnangu vormistamine, kooskõlastamine ja klientidele selgituste jagamine. Teema käsitlemine tekitab

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) kutse kvalifikatsioonile ja väljaõppele 23

intervjueeritavate hinnangul ebakindlust, ebamugavust ning vaidlusi. Selgitati, et eksperthinnagut eksami osana koostatakse teoreetiliselt klassiruumis, aga meistri jaoks on selles osas suurimad probleemid ehituslikud probleemid, mis tulevad välja ainult konkreetsel objektil tegutsedes. Suurema osa intervjueeritavate arvamusel on siiski vajalik ennast arendada ja edasi õppida ning suurendada koostööd huvitatud osapoolte vahel, kelleks on kohalik omavalitsus, Päästeamet, Eesti Standardikeskus, Gaasiliit, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Öeldi, et *“Omal ajal, kui koostasime standardi ja selle kutse andmise korda tegime, siis et meistritel võiks olla kõrgharidus”* (V5).

Kokkuvõtteks võib öelda, et tööalaselt suurem valikuvabadus ning soov areneda tööalaselt on olulised momendid, miks uuringus osalenud otsustasid taotleda korstnapühkija-meister (tase 5.) kutset. Eksamiks valmistumise ja väljaõppe puhul tõid intervjueeritavad välja, et eksperthinnangute koostamise koolitusi eraldi ei tehta. Kvalifikatsioonieksamite korralduse ja sisu puhul toodi välja, et eksamiküsimused on korralikult koostatud, aga eksperthinnangute koostamise teemad on eksamil vähe käsitletud. Samas pidasid intervjueeritavad just seda lõiku oma töös üheks olulisemaks. Teise uurimisküsimusega sooviti saada teada ettepanekuid seoses korstnapühkija-meistri (tase 5.) väljaõppega. Teise uurimisküsimuse alla moodustus neli peakategooriat: ettepanekud seoses väljaõppe sisuga, ettepanekud seoses väljaõppe korraldusega, ettepanekud toetavateks tegevusteks enne väljaõppeprotsessi, ettepanekud mentorlusprogrammi arendamiseks.

Peakategooria: ettepanekud seoses väljaõppe sisuga

Ettepanekutes väljaõppe sisule rõhutati korduvalt intensiivse ja kiire õppimise olulisust. Selgelt toodi välja isikliku motivatsiooni tähtsus õppeprotsessi kavandamisel. Et väljaõpet puudutavate koolituste sisu seda toetaks, on uuritavate sõnul vajalikud uued, kaasaegsed õppematerjalid. Koolitusmaterjalide puhul toodigi välja, et neid kas pole või ei ole need kaasaegsed. Väga vajalikud oleksid näiteks õppefilmid, samuti tõlkematerjalid. Nimetati ka, et kutse andja peab tegema regulaarselt täiendkoolitusi, nii uute oskuste omandamiseks kui selliseid, mis juba omandatud kompetentse meelde tuletavad. Öeldi, et *“Täiendkoolituse mõte peaks olema uusi teadmisi omandada. Kuigi vahest ei tee paha ka vana meelde tuletada”* (V3).

Ekspertide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.)
kutsekvalifikatsioonile ja väljaõppele 24

Mitmed intervjuueeritavad märkisid, et kuna tuleohutusalane seadusandlus muutub sageli, siis peaksid koolitajad sellega arvestama ning tegid ettepaneku, et enne koolitust oleks täpselt selge, missuguse redaktsiooni alusel koolitus on üles ehitatud, näiteks *“Kuna seaduse muudatusi on aastas keskmiselt kaks, siis on see väga oluline märkida, millise redaktsiooni järgi on õppekava koostatud”* (V4).

Olulisemate koolitusteemadena nimetati eksperthinnangute koostamist ja gaasi puudutavat. Selgitati, et nende koolituste temaatika hõlmab lisaks korstnapühkimise tööde spetsiifikale ka ehitusalaseid aspekte, need kaks koos tagaksid koolituste kvaliteetse sisu, mis praegu puudub. Lisaks nimetati, et väljaõpe peaks sisaldama ventilatsioonisüsteemide tööpõhimõtete tundmaõppimist, kuna neidki peavad korstnapühkijad aeg-ajalt puhastama ja hooldama. Leiti, et eksperthinnangute koostamine võiks olla eraldi valitav kompetents. Kuna korstnapühkijad tegutsevad ettevõtjatena, peetakse oluliseks ettevõtluspädevuste arendamist, mida samuti väljaõppe käigus kutsealal üldiselt ei tehta.

Väljaõppes peeti oluliseks, et lisaks erioskustele peab korstnapühkija-meister suutma õpetada varem omandatud kompetentse ja olema ka juhendaja. Ühel juhul kirjeldati, et varem oli meistril kohustus käia meeskonna liikmena koos õpilastega mitmel objektil kaasas, teha seal tööd ning tegemise käigus selgitada õpilastele, mida ja miks tehakse. Vahetu töökogemus objektil ja koostöö teiste meistritega peaks intervjuueeritavate arvates olema taas väljaõppe loomulik osa. Öeldi näiteks, et *“Teha koostööd /.../ no mitte lihtsalt see, et me teeme ühe koosoleku, kus me lihtsalt nagu igaüks jaurame, vaid tegelikult. Et saaks aru, mis kivi all vähid on”* (V4).

Konkreetses ettepanekuna nimetati, et maaletoojad ja ettevõtjad peaksid tegema meistritega rohkem koostööd kutsetegevuseks vajalike seadmete ja tööriistade valdkonnas. Sellest sõltub otseselt nii väljaõppe sisu kui hiljem töö kvaliteet. Uute seadmetega võiks kaasas käia ka uute võtete koolitus. Toodi näiteks, et *“Pöörlevate harjadega ju keegi ei tegele, keegi ei õpeta”* (V2).

Väljaõpet toetaksid ka tihedamad sidemed teiste riikide korstnapühkimise organisatsioonidega ja õppekäigud välisriikidesse, mida praegu praktiliselt ei ole.

Teise uurimisküsimuse (millised on ettepanekud korstnapühkija-meistri (tase 5.) väljaõppele) alla moodustusid teise peakategooriana ettepanekud väljaõppe korraldusele.

Peakategooria: ettepanekud seoses väljaõppe korraldusega

Intervjueeritavate vastusest selgus, et vajalikuks peetakse nii veebipõhiseid loenguid kui kontakttunde. Ettepanekuna kõlas, et veebipõhiste ja kontakttundide suhe võiks vähemalt koolituse alguses olla 1/1. Sõnati, kuidas *“Elu on näitand, et õpilane loeb küll seaduse läbi, aga aru saab parasjagu nagu saab. Hiljem, kui on andekamad õpilased võib seda suhet muuta”* (V1).

Veebipõhine õpe peaks olema ettevalmistus kontakttunniks, et siis on võimalik juba koolitajalt küsida. Koolitustel tahetakse ühe meetodina näha rühmatööd. Näiteks öeldi, et *“Tuleb kursus ja lisaks teooria loengutele teevadki inimesed läbi rühmatööd, kus siis pärast analüüsitakse seda just valdkonna eksperdi poolt”* (V3).

Korduvalt rõhutatakse koolitusel individuaalse tagasiside vajalikkust, sest see aitab paremini oma vigu mõista ja neid parandada. Öeldi, et *“Ja just nimelt see individuaalne tagasiside /.../ tegelikult olekski väga mõistlik, et just nimelt, et sa nagu näost näkku kohtud, kuulad ja arutada neid asju”* (V7).

Korraldusliku poole pealt öeldi ka, et koolitusel peab olema arvuti kasutamise võimalus, sest eksperthinnangu koostab meister lõpuks arvutis. Toodi näiteks, et *“Lisaks on vaja teadmisi eksperthinnangu osas mille põhitöö on arvutis”* (V4) või *“Kindlasti kui võimalik siis kontaktõpe, kaasates kindlasti arvutid”* (V1). Koolituste üldpikkuseks pakuti 1-2 kuud. Koolitus võiks toimuda osade kaupa, 2-3 päeva korraga, näiteks et *“Koolitus võiks olla kahe-kolmepäevaste osade kaupa, üldpikkus ei tohiks ületada kahte kuud”* (V6).

Peakategooria: ettepanekud toetavateks tegevusteks enne väljaõppeprotsessi

Kui väljaõppe sisu puhul toodi välja üldiselt õppematerjalide puudumine, siis selle kategooria all tulid välja täpsemad ettepanekud uute, kaasaegsete õppematerjalide koostamiseks. Vastajad tahaksid, et vähemalt kutsealaliidud koostaksid õppematerjale, sh raamatuid, voldikuid, õppefilme. Öeldi, et *“Meil täna eestikeelset korstnapühkimise õppematerjali ju ei olegi olemas, ei ole teda ei paberil, ei veebis ega ka mingisuguseid õpikuid ja et noh, vahet ei ole, nagu sisuliselt on niisugune suuline pärimus”* (V6).

Konkreetne ettepanek oli anda välja *“Korstnapühkija käsiraamat”*, mis sisaldaks

esmast teooriat ja esmaste töövõtete kirjeldusi; seejärel korstnapühkimistööde juhend edasijõudnuile ja juhend meistritele. Öeldi, et *“See oleks nagu raamatuvariandil, peaksid olema mõistlikult arusaadavad”* (V2).

Nimetati nüansse, millega peaksid arvestama nii korstnapühkija-meistrite kui laiemalt tuleohutuse teemaga seotud koolitajad: õppematerjalid peavad olema kooskõlas kehtivate normidega ja arvestama ka kehtestatud muudatustega. See omakorda tähendab regulaarset seiret. Intervjueeritavate sõnul tuleks selle valdkonna koolitajate pädevused ühtlustada. Kritiseeriti Küttesüsteemide portaali (<https://kuttessusteeem.paasteamet.ee/login>) ülesehitust, mis on koostatud kiirustades ja ei ole piisavalt kasutajasõbralik. Öeldi, et *“Probleemiks on vaid Küttesüsteemide portaal mis külvab segadust, tekitab stressi ja on meie tööd tunduvalt aeglustanud. See portaal peab saama lihtsamaks, hetkel mõne objekti peale kulub lausa tunde, et saada arusaadavalt kõik väljendatud ja kindlasti tuleb mitu korda üle kontrollida, mida seade salvestas”* (V5).

Selgitati, et sama sisu kantakse ka ehitusregistrisse ja andmed sisuliselt dubleeritakse. Meistrite hinnangul on probleeme ka andmete erineva (formaalse) tõlgendamisega päästeametnike poolt. Toodi näiteks, et *“Päästeameti siseselt on näha, need juhtivamad ohvitserid, keda on nagu vähem, et saavad omavahel kokku ja saavad nagu mingist komplektist aru. Aga mida allapoole nii-öelda level läheb /.../ noh siis kaader läheb nii suureks ja sealt saadav mõistmine samale tasapinnale, missioon utoopiline/.../”* (V2). Küttesüsteemide portaal on nii korstnapühkijate väljaõppes kui töös oluline töövahend, kuid intervjueeritavate hinnangul ilmselt ei ole praegu Päästeametis inimest, kes selle probleemiga põhjalikumalt tegeleks.

Peakategooria: ettepanekud mentorlusprogrammi arendamiseks

Intervjueeritavad tõid välja kolleegidega suhtlemise vajalikkuse, seda nii meistrikutset omavate korstnapühkijate vahel kui juhendatava ja juhendaja suhtluses. Mainiti, et *“see kastist välja saamine on keeruline”* (V3). Leiti, et on küll meistrid oma teadmistega, aga puudub süsteem, kuidas meister sellile teadmised edasi annab, ja sellest tuntakse puudust. Öeldi, et *“Kui sa meistri juures nagu töötad, siis tegelikult oma kolleegidega suhtlemine aitab tajuda ka seda, mis ümber toimub, et kuidas kliendid käituvad, mida täna nõutakse ja kuidas*

kellegi töö on välja tulnud või mitte” (V1).

Ettepanekuna toodi välja võtta eeskuju välisriikidest, kuidas seal süsteem toimib, näiteks Soomest või Saksamaalt. Selgitati, et korstnapühkijate õpet korraldatakse enamuses Euroopa riikides ning eeskuju mentorite osas saab võtta mujaltki. Toodi näiteks, et *“Poolteist tundi sõitu ja me oleme Helsingis ja seal on kõik asjad olemas ja kõik toimib, kõik toimib laitmatult. Miks leiutame jalgratast?”* (V6). Lisati, et mentorsüsteemi oleks praegu hea alustada, sest korstnapühkija-meistreid (tase 5.) on vähe ja neid saaks hästi rakendada.

Arutelu

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada korstnapühkija-meistrite (tase 5.) kogemused seoses kutsekvalifikatsiooniga ja väljaõppega ning ettepanekud väljaõppele. Käesolevas peatükis arutletakse uuringu olulisemate tulemuste üle ning tuuakse välja ettepanekud korstnapühkija-meistrite (tase 5.) väljaõppe parendamiseks.

Korstnapühkijatele kutse andmist reguleerivad nõuded tulenevad ehitusseadustikust (Ehitusseadustik, 2022), kutseadusest (Kutseadus, 2021), kvalifikatsiooniraamistikust (Eesti kvalifikatsiooniraamistik, 2021), kutsestandardist (SA Kutsekoda, 2021a,b,c) ja Päästeameti juhendmaterjalidest (Päästeamet, 2020). Korstnapühkija-meister (tase 5.) kontrollib küttesüsteemide ja ventilatsioonilõõride tuleohutust, puhastab neid ja likvideerib ummistusi. Ta annab hinnangu olemasolevale küttesüsteemile (koostab eksperthinnanguid). Oluline on, et korstnapühkija-meister tegutseb ka juhendajana ja annab edasi oma kutseoskusi.

Oma tööks vajalikud oskused peaks korstnapühkija-meister omandama täienduskoolitustel enne kutseksamit ning kutseksamil saadud positiivne tulemus peaks olema tõestus selle kohta, et vastavad pädevused on omandatud. Magistritöö uurimisküsimused keskendusid meistrite kogemustele ja ettepanekutele. Need annavad mõtteainet aruteludeks, kuidas süsteemi arendada.

Esimene uurimisküsimus meistrikvalifikatsiooniga korstnapühkijate kogemustest seoses kvalifikatsioonieksamiga ning eksamiks väljaõppega aitas välja selgitada, et korstnapühkija-meister (tase 5.) täienduskoolituse õppekava ning kaasaegsed õppematerjalid on vajalikud ning neist tuntakse puudust.

Eksperptide kogemused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5.) kutse kvalifikatsioonile ja väljaõppele 28

Teooriaosas on välja toodud, et täiendusõppe õppekavade koostamisel tuleb arvestada sihtgrupi ja õppijate omapärade ning vajadustega. Soovitud õpitulemustega peaks arvestama juba õppekava teemade ja õpiväljundite planeerimisel (Rutiku *et al.*, 2009). Kuna Eesti kutsehariduses puudub õppekava korstnapühkija-meistriks (tase 5.) õppimiseks (taset saab tõsta üksnes kvalifikatsioonieksamiga), siis see võib mõjutada ka meistrite teadmisi ja tegevuse kvaliteeti tööturul.

Uuringus osalenud meistrite hinnangul on täiendusõppe tarbeks korraldatud erialased kursused erineva tasemega. Samuti pole ühtlased koolitajate pädevused ning kuna nõuded muutuvad sageli, siis õpetatakse seda, mida enam ei ole vaja ja seda, mida oleks vaja, ei õpetata. Magistritöös leiti ka, et korstnapühkijate väljaõppes puuduvad kaasaegsed koolitusmaterjalid, koolitajad ise on sageli teadmatutes muutunud nõuetest, väljaõpet piiravad vähesed praktikavõimalused, kutseksam on väga teoreetiline (testide lahendamine). Lõpptulemusena mõjutab see saavutatavaid pädevusi. Just eksperthinnangute koostamise juures tõid intervjuueeritavad välja suurimad vastuolud kehtestatud nõuete ja tegelike oskuste vahel, mille korstnapühkija-meister (tase 5.) kutse taotleja peaks saavutama täienduskoolitusega ja praktikaga kogunud meistri juhendamisel. Klientide jaoks tähendab see, et nad ei pruugi enam saada kvaliteetset tuleohutusteenust.

Ühe põhjusena, miks on olukord selliseks muutunud, võib ilmselt välja tuua majanduslikud ja demograafilised muutused ühiskonnas. Haridus- ja Teadusministeeriumi (2017) andmestikust selgub, et täiskasvanute (vanuses 25 kuni 64 eluaastat) osalemine elukestvas õppes kasvab, mis toob kaasa ka õppimise ja õpetamise mudelite muutuse. Teisalt suuremahulise raske- ja põllumajandustööstuse asemele on tekkinud teenusmajandus. Kui varem tegutsesid korstnapühkijad Tuletõrje Liitude alluvuses (Vaarmann, 1988), siis nüüd on korstnapühkijad eraettevõtjad. Intervjuueeritavate arvates ei saa õppekavade ja õppematerjalide koostamine jääda ettevõtjate ülesandeks, see nõuab teistsuguseid kompetentse ning korstnapühkija-meistrid saaksid oma panuse anda kogemuste ja praktiliste nõuannete kaudu. Arvati, et seda võiks teha kutse andja, Päästeliit.

Teise uurimisküsimuse puhul sooviti teada saada, ning missugused on meistrite ettepanekud väljaõppe parendamiseks. Teooriaosas on välja toodud, et põhinõuded korstnapühkija-meistriks saamisel on alati samad olnud: tuleb läbida õppeaeg, omandada

nõutud staaž ja kompetentsid ning sooritada edukalt teoreetiline ja praktiline eksam. Teoreetiline õpe on alati seotud olnud praktilise õppega töökohal. Cahilli (2016) järgi on töökohapõhine õpe tõhus meetod, et saada ülevaade ameti olemusest ja töökorraldusest. Intervjueeritavate vastustest tuli samuti välja, et vahetu töökogemus objektile ja koostöö teiste meistritega peaks olema taas väljaõppe loomulik osa. Koostöö vajalikkus tuli välja ka ettepanekutest mentorlusprogrammi arendamiseks – praegu puudub süsteem, kuidas meister sellile oma teadmised edasi annab. Leiti, et eeskujuks võiks võtta Soomest. Nähakse ka vajadust muuta laiemalt kutseõppesüsteemi, et ei oleks nii palju dubleerivaid õppekavu ning praktikabaas oleks ühtlasem. Intervjueeritavate arvates saaks alustada siiski väiksematest asjadest, näiteks võiks kohe arvestada nende ettepanekuid Küttesüsteemide portaali parendamiseks.

Antud magistritöö raames läbi viidud uurimuse ühe piiranguna saab välja tuua valimi väiksuse, mis oli tingitud asjaolust, et praktiseerivaid meistreid oli töö tegemise ajal tosina jagu. Johnson ja Christensen (2012) alusel ei võimalda see teha kaugele ulatuvaid üldistusi ja järeldusi. Laherand (2010) aga toob välja, et enamasti ongi kvalitatiivse uuringu valim väike.

Teine piirang on autori hinnangul seotud andmekogumise läbiviimisega, kuna uuringu tarbeks intervjuerimine oli töö autori jaoks esmakordne kogemus. Sellest tulenevalt võis intervjuerijal märkamata jääda nt mõni võimalus lisaküsimuseks intervjuu ajal.

Kuna töö autor on ise korstnapühkimise valdkonnaga seotud, siis võis ka see avaldada mõju uuringule. Teadlikkus oma rollist intervjuerimise protsessis on oluline, kuna saadud andmete tõlgendamine, kuulamine ning interpreteerimise oskus võivad uurimise protsessi ja tulemusi mõjutada. Uurimise läbiviijale oli teema tuttav ja seetõttu oli mõju teada ja seda püüti vähendada seeläbi, et uuringu läbiviija oli probleemist teadlik ning püüdis isiklikud seisukohad rangelt lahus hoida uuringu tulemustest.

Vaatamata piirangutele on tööl ka autori hinnangul praktiline väärtus. Kuigi uuringus osalenute arv oli väike, saab siiski uuringus osalenute intervjuudele tuginedes korstnapühkija-meistrite kutseõppe hetkeseisust mõningase hea ülevaate. Selgus koolitusvajaduse suund ning pakuti välja ka ettepanekud valdkonna muutuste elluviimiseks. Jones (2018) alusel tuleks kutsereform korstnapühkimise valdkonnas ellu viia nii, et kutse korraldus vastaks seadusele ja kaasajastada ka kaasnevate kutse kvalifikatsioonide sisu.

Järgnevad uuringud peaksid keskenduma korstnapühkimise valdkonna eestvedamisele, muutuste strateegilise juhtimisele ning seoste leidmisele kutseandmise ja majanduslike olude vahel. Selleks võiks viia läbi intervjuud kutsevaldkonna poliitikakujundajate ning kutse andjate hulgas.

Tänu sõnad

Kallid lapsed Kaseper Sussen, Elspet Sussen ja Liispet Sussen, käesolev kirjatöö on kõige enam võtnud minu tähelepanu teie lapsepõlvest. Loodan, et mõistate. Peagi on see tee käidud ja kõik on teistmoodi ning ma luban, et mängime need mängud kõik koos ära, mis on jäänud pikkade õppimise aastate tõttu mängimata.

Südamest tänan oma abikaasat Epp Sussenit, kes on selle pika pingutuse kaasa teinud ning igati soosivalt ja kannatlikult lubanud õppida. Perekond on kindlasti peamine, millele toetuda, kui ise ei jaksa. Aitäh. Kindlasti ei oleks see magistritöö teoks saanud ilma väga heade juhendajate Liina Lepa ja Pihel Hundi abita. Tänan kannatlikkuse ja heade sõnade eest rasketel ja väga rasketel hetkedel. Pisipere kõrvalt on see lihtsalt väga keeruline protsess.

Suurimad tänu sõnad Mario Kalmusele, Marek Ollinole, Jaak Laanistole, Madli Leikopile, korstnapühkija-meistritele ja ametivendadele. Tänutundes pöördun oma vanemate Peep Susseni ja Viive Susseni poole, kes on alati mind kõiges toetanud. Ilma teie toetuseta poleks see lihtsalt teostunud. Aitäh, isa ja ema! Pean meeles ka sugulasi, olge tänatud!

Olgu meeles peetud *alma mater*, Tartu Ülikool ning haridusinnovatsiooni tudengid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Pepe Sussen
/allkirjastatud digitaalselt/ 04.01.2023

Kasutatud kirjandus

- Allais, S., & Marock, C. (2020). Educating for work in the time of Covid-19: Moving beyond simplistic ideas of supply and demand. *Southern African Review of Education*, 26(1), 62–79.
- Alumäe T., Tilk, O., & Asadullah., (2018). *Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech*. “Human Language Technologies – The Baltic Perspective, 307, 1-8”.
- Aruväli, S., Kaldas, H., Pilli, E., & Reppo, S. (2016). *Täienduskoolituse õppekava koostamine*. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Bundesverband des schornsteinfegerhandwerks (2021).
<https://www.schornsteinfeger.de/>
- Bundesministerium der justiz für verbrauch (2021).
https://www.bmj.de/DE/Startseite/Startseite_node.html
- Bowers, H. (2006). *Curriculum design in vocational education*. International College of Management, Macquarie University. Australian Association for Research in Education.
- Baškurov, T. (2012). *Küttesüsteemide kaasaegsete puhastamismeetodite õpetamise vajadus*. Publitseerimata lõputöö. Sisekaitseakadeemia Päästekolledž.
- Beljajev, R., & Vanari, K., (2005). *Õppimine ja õppimisoskuste arendamine täiskasvanuna*. Sisekaitseakadeemia.
- Cahill, C. (2016). *Making Work-Based Learning Work*.
<http://www.jff.org/publications/making-work-based-learning-work>
- CEDEFOP (2017). *Eesti kutseharidus. Lühülevaade*.
https://www.cedefop.europa.eu/files/4155_et.pdf
- CEDEFOP (2019). *Vocational education and training in Short description Finland*.
https://www.cedefop.europa.eu/files/4176_en.pdf
- Cortini, M. (2016). Workplace identity as a mediator in the relationship between learning climate and job satisfaction during apprenticeship: Suggestions for HR practitioners. *Journal of Workplace Learning*, 28, 54–65.
- ESCHFOE Europäische Schornsteinfegermeister Föderation- European Federation of Chimney Sweeps (2021). *ESCHFOE - Europäische Schornsteinfegermeister*

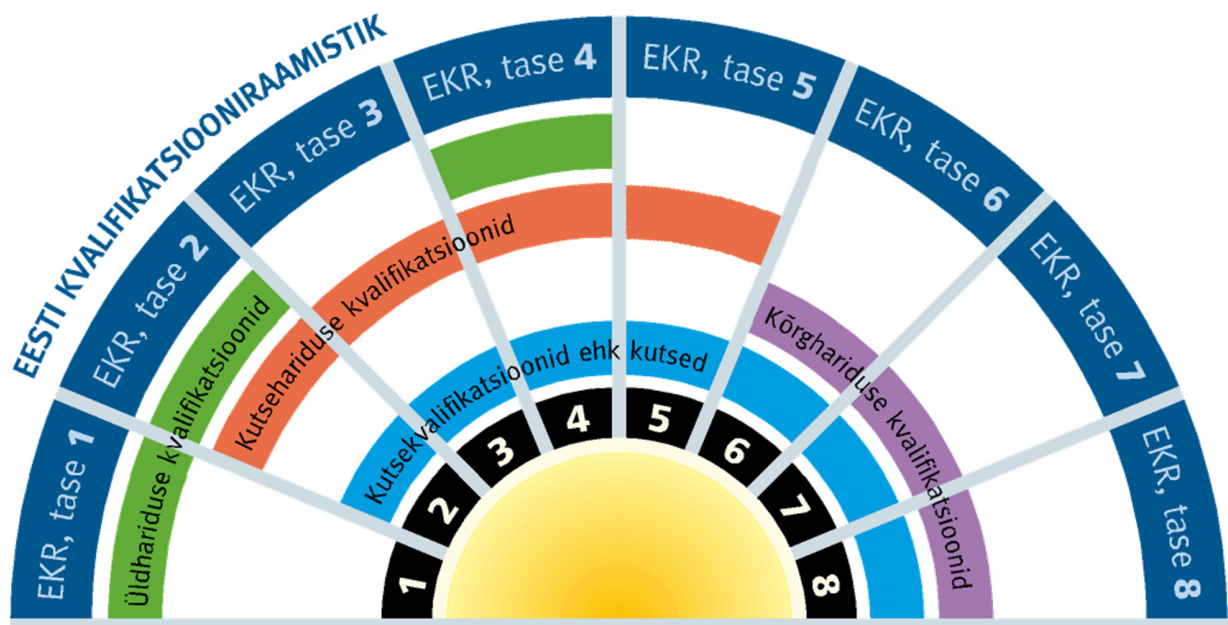
- Föderation. <https://www.eschfoe.com/en/>
- EA (2002). AMMATTITUTKINTO. *The Central Assotsation of Chimneysweeps*.
<https://nuohoojat.fi/etsi-lahin-omanuohooja/>
- EAT (2002). NUOHOOJAMESTARIN ERIKOISAMMATTITUTKINTO. *The Central Assotsation of Chimneysweeps*. <https://nuohoojat.fi/etsi-lahin-omanuohooja/>
- Eesti Tuletõrjemuuseum (s.a.).
https://www.rescue.ee/et/kontaktid/paasteamet/halduse_valdkond/eesti_tuletorjemuuseum
- Ehitusseadustik (2022). *Riigi Teataja I 2015, 1*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/115122021005>
- Ehitusseadustik (2021). *Riigi Teataja I 2015, 1*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/105032015001>
- Elmann, E. (1975). *Võitluses Leekidega*. Eesti Raamat.
- Euroopa Komisjon (2000). *Euroopa Komisjoni elukestva õppe memorandum (2000). Memorandum of Lifelong Learning (2000)*.
<https://uil.unesco.org/i/doc/lifelong-learning/policies/european-communities-a-memorandum-on-lifelong-learning.pdf>
- Europass (2021). *Description of the Eight EQF Levels*.
<https://europa.eu/europass/et/description-eight-eqf-levels>
- Field, S., Hoeckel, K., Kis, V., & Kuczera, M. (2009). *OECD Reviews of Vocational Education and Training - Learning for Jobs*. OECD.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1995). *Ethnography. Principles in Practice*. Routledge.
- Johnson, B., & Christensen, L. (2012). *Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches* (5th ed.). SAGE Publications, Inc.
- Jones, A. (2018). *Vocational education for the twenty-first century*. The University of Melbourne.
- Järve, J., Lepik, K.-L., & Mägi, A. (2014). *Kvantitatiivse tööjõuvajaduse prognoosi andmestiku ja kvalitatiivse tööturu seire ühitamise metoodika väljatöötamine ja piloteerimine. Analüütiline kokkuvõte kvalitatiivsest tööjõuvajadusest tegevusalade kaupa*. Eesti Rakendusuuringu Keskus Centar.

- Haridus- ja Teadusministeerium (2005). *Elukestva õppe strateegia 2005–2008*.
https://www.andras.ee/sites/default/files/EESTI_ELUKESTVA_OPPE_STRATEEGIA_2005_2008_1_.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium (2021). *Eesti kutsekvalifikatsiooniraamistik*.
<https://www.hm.ee/et/tegevused/kvalifikatsioonid/kvalifikatsiooniraamistik>
- Haridus- ja Teadusministeerium (2017). *Uuringud ja statistika*.
<https://www.hm.ee/et/tegevused/uuringud-ja-statistika-0>
- Haridus- ja Teadusministeerium (2020). *Haridussilm*. <https://www.haridussilm.ee/ee>
- Hodge, S. (2007). The origins of competency-based training. *Australian journal of adult learning*, 47(2), 179-209.
- Kalmus, V. (2015). *Standardiseeritud kontentanalüüs*. <http://samm.ut.ee/kontentanalyyis>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*.
<http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kutseseadus (2021). *Riigi Teataja I 2008, 24, 156*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019010>
- Kutseseadus (2019). *Riigi Teataja I 2008, 24, 156*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/10207201301>
- Kutseõppeasutuse seadus (2020). *Riigi Teataja I 2013, 1*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020007>
- Kutseharidusstandard (2019). *Riigi Teataja I 2019, 6*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/117042019006>
- Laherand, M. L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. 2. Tr. OÜ Sulesepp.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno M., & Selg, M. (2014.) *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/intervjuu>
- Murtokare, H. (2021). *Trainings of Chimney Sweepers in Finland. Education Planner*.
<https://pelastustoimi.fi/en/rescue-services/education-and-training> ja/või
<https://nuohoojat.fi/koulutus-ja-tutkinnot>
- Mayring, B. (2000). *QCAmap*. www.qcamap.org
- Märja, T., Jõgi, L., & Lõhmus, M. (2003). *Andragoogika. Raamat õppimiseks ja õpetamiseks*. Kirjastus Ilo.

- Märja, T., Jõgi, L., & Lõhmus, M. (2021). *Andragoogika. Raamat täiskasvanute õppimisest ja õpetamisest*. Kirjastus Atlex.
- Pähklmägi, A. (1975). *Võitluses leekidega*. Eesti Raamat.
- Päästeamet (2020). Päästeinfosüsteem. Päästeinfosüsteemi asutamine ja päästeinfosüsteemi pidamise põhimäärus. *Riigi Teataja I 2016, 3*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129122016003>
- Päästeamet (2017). *Tuleohutusnõuete lühikokkuvõte*.
<https://www.rescue.ee/files/2018-09/eton-09.04.2017-parandatud.pdf?ff56306251>
- Päästeliit (2022). <https://paasteliit.ee/>
- Päästeliit (2020). *Korstnapühkija kutse andmine*.
<https://paasteliit.ee/korstnapuhkija-kutse-andmine/>
- Rekkor, S. (2011). *Kutsehariduse riikliku õppekava koostamise alused*.
http://oppekavanoustamine.weebly.com/uploads/1/2/6/9/12692065/kontseptuaalsed_alused.pdf
- Rescue Act (2011). <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2011/en20110379.pdf>
- Rutiku, S., Valk, A., Pilli, E., & Vanari, K. (2009). *Õppekava arendamise juhendmaterjal*. Sihtasutus Archimedes, programmi Primus büroo.
- Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. <https://samm.ut.ee/valimid>
- SA Kutsekoda (2021a). *Väljastatud kutsed*. <https://www.kutseregister.ee/kutsed>
- SA Kutsekoda (2021b). *Kutseandjad*. <https://www.kutsekoda.ee/kutse-andjate-tunnustamine>
- SA Kutsekoda (2021c). *Väljastatud kutsed: kutsetunnistused*.
https://www.kutseregister.ee/et/kutsed/avalik_kutsetunnistused/
- SA Kutsekoda (2017d). *Tuleohutusespetsialisti kutsestandard tase 5*.
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10451731>
- SA Kutsekoda (2021e). *Korstnapühkija kutsestandard tase 3*.
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10912225>
- Savisto, T. (2018). *Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad*.
https://epale.ec.europa.eu/system/files/2022-11/taiskasvanuhariduse_ulevaade_2018.pdf
- Sussen, P. (2019). *Õppevideote koostamine teemal „Korstnapühkimise harjad“ ja „Kuidas*

- pühkida korstent?“, ekspertide hinnangud loodud materjalile ning arendussoovitused.*
Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tallinna Linnaarhiiv (2017). *Mõnda korstnapühkijate kohta Tallinna Mustpeade Vennaskonna, Tallinna rae ja Kanuti Gildi arhivaalidest.*
<https://www.tallinn.ee/est/arhiivindus/Tallinna-Linnaarhiivi-publikatsioonid-2>
- Taormina, R. J. (2004). Convergent validation of two measures of organizational socialization. *International Journal of Human Resource Management*, 15(1), 76–94.
- Tyler, R. W. (1969). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. University Of Chicago Press.
- The Central Association of Chimney Sweeps* (s.a.). <http://www.nuohoojat.fi/in+english/>
- Tikerpuu, M. (2017). *Õppimist võimaldavad tegurid kutseõppe töökohapõhises õppevormis.*
Publitseerimata magistratöö. Tartu Ülikool.
- Tuleohutuse seadus (2021). *Riigi Teataja I*, 2010, 24, 116
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13314859?leiaKehtiv>
- Täienduskoolituse standard (2017). *Riigi Teataja I*, 2015, 9.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/126062015009?leiaKehtiv>
- Täiskasvanute koolituse seadus (2015). *Riigi Teataja I*, 2015, 5.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015010?leiaKehtiv>
- Töökohapõhise õppe rakendamise kord (2019). *Riigi Teataja I* 2019, 4.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/119062019004>
- Vaarmann, J. (1988). *Rinnutsi leekidega*. Valgus.
- Verordnung zur Regelung der Zuständigkeiten im Schornsteinfegerwesen* (2009).
<https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayZuVSchfw/trueSchornsteinfege rzuständigkeitsverordnung>.
- ZustVSchfw* (2009). <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayZuVSchfw>
- Villems, A., Koitla, E., Kusnets, K., Pilt, L., Kusmin, M., Dremljuga-Telk, M., & Plank, T. (2012). *Juhend kvaliteetse e-kursuse loomiseks.*
http://www.e-ope.ee/opetajatele/juhend_kvaliteetse_e-kursuse_loomiseks
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

Lisa 1. Eesti kvalifikatsiooniraamistik

Joonis 1. Haridus- ja Teadusministeerium (2018)

Lisa 2. Korstnapühkija kutsetasemetele esitatavate nõuete võrdlev tabel

Tabel 1. Korstnapühkija kutsetasemetele esitatavate nõuete võrdlev tabel

Tase	Tase 3	Tase 4	Tase 5
Töökirjeldus	Korstnapühkija töötab nii sise- kui välitingimustes ja kõrgustes vajadusel töötatakse puhkepäevadel, tase 3 tööülesanded on kütte- ja nendega seotud ventilatsioonilõõride tuleohutuse kontrollimine ja puhastamine üksikelamus, suvilas, aiamajas, taluhoones ja väikeehitises ning kõrgema kategooria korstnapühkija juhendamisel ummistuste likvideerimine ning annab hoone valdajale teavet avastatud puuduste kohta.	Oskab kasutada muid vajalike ning asjakohased töövahendid-seadmed. Korstnapühkija, tase 4 tööülesanded on küttesüsteemide ja nendega seotud ventilatsioonilõõride tuleohutuse kontrollimine, puhastamine ja ummistuste likvideerimine nii üksikelamus, suvilas, aiamajas, taluhoones ja väikeehitises kui ka üldkasutatavates hoonetes ning teistes kasutusel olevates hoonetes; ning avastatud puudustest hoone valdaja teavitamine. Korstnapühkija, tase 4 annab hinnangu olemasoleva küttesüsteemi tuleohutusele. Tegutseb häire- ja eriolukordades (nt gaasileke, kontrollimatu tahmapõleng jne) operatiivselt ning kutsub vajadusel professionaalse abi ja teavitab tööandjat ja/või vastutavat isikut. Töötab tõhusalt meeskonnas; arvestab teistega ja täidab oma rolli meeskonnas; vastutab meeskonna ja kogu tööprotsessi eest	Korstnapühkija töötab nii sise- kui ka välitingimustes, kõrgustes ning erinevates ilmastikutingimustes. Tööaeg on paindlik, vajaduse korral töötatakse puhkepäevadel ning oskab kasutada asjakohased töövahendid-seadmed. Tegutseb häire- ja eriolukordades (nt gaasileke, kontrollimatu tahmapõleng jne) operatiivselt ning kutsub vajadusel professionaalse abi ja teavitab tööandjat ja/või vastutavat isikut. Töötab tõhusalt meeskonnas; arvestab teistega ja täidab oma rolli meeskonnas; vastutab meeskonna ja kogu tööprotsessi eest.

Töökogemus	Korstnapühkija, tase 3 töötab muutumatus olukorras iseseisvalt, muutuvas olukorras kõrgema taseme korstnapühkija juhendamisel. Vajadusel osaleb meeskonnatöös. Vastutab oma tööülesannete täitmise eest.	Korstnapühkija, tase 4 on praktilise töökogemusega spetsialist, kes töötab iseseisvalt ja vastutab oma tööülesannete nõuetekohase täitmise eest. Korstnapühkija, tase 4 võib juhendada ja korraldada ka madalama tasemega korstnapühkijate tööd ja korstnapühkija õpilaste õppepraktikat.	Korstnapühkija- meister, tase 5 on pikaajalise praktilise töökogemusega spetsialist, kes töötab iseseisvalt ja vastutab oma tööülesannete nõuetekohase täitmise eest.
Töö osad	Tööde planeerimine Küttesüsteemide hooldamine Klientide teavitamine ja nõustamine	Tööde planeerimine Küttesüsteemide hooldamine Klientide teavitamine ja nõustamine, koolitamine ja juhendamine. Tegevusnäitajad: Juhendab korstnapühkija kutseõppe õppepraktikat lähtudes kooli seatud eesmärgist. Juhendab madalama tasemega korstnapühkija tööd lähtudes juhendamise eesmärgist.	Tööde planeerimine Küttesüsteemide hooldamine Klientide teavitamine ja nõustamine, koolitamine ja juhendamine. Tegevusnäitajad: Juhendab korstnapühkija kutseõppe õppepraktikat lähtudes kooli seatud eesmärgist. Juhendab madalama tasemega korstnapühkija tööd lähtudes juhendamise eesmärgist. Osaleb koolituskavade väljatöötamisel lähtudes

			kutsestandardis seatud kompetentsidest. Viib läbi koolitusi/ täiendkoolitusi.
Kutsealane ettevalmistus	Tavapäraselt on korstnapühkija, tase 3 läbinud korstnapühkija koolituse.	Tavapäraselt on korstnapühkija, tase 4 praktilise töökogemusega ja vähemalt põhiharidusega. Ta on saanud erialase väljaõppe ning läbinud tööks vajalikud täiendkoolitused.	Korstnapühkija-meister, tase 5 on keskharidusega, pikaajalise praktilise töökogemusega ning läbinud erialase väljaõppe ja täiendkoolitused.

Lisa 3. Intervjuudes osalejate taustaandmed

Järjekorra nr.	Kood	Vanus	Haridus	Tööstaaž	Tööstaaž meistrina
1.	V1	vanus 41	kõrgharidus, omandamisel	staaži 10 aastat	meistrina 0,5 aastat
2.	V2	vanus 61	kõrgharidus, MA	staaži 30 aastat	meistrina 0,5 aastat
3.	V3	vanus 43	keskharidus	staaži 10 aastat	meistrina 6 aastat
4.	V4	vanus 37	kõrgharidus	staaži 10 aastat	meistrina 6 aastat
5.	V5	vanus 49	keskharidus	staaži 37 aastat	meistrina 6 aastat
6.	V6	vanus 77	kõrgharidus	staaži 50 aastat	meistrina 35 aastat
7.	V7	vanus 64	keskharidus	staaži 40 aastat	meistrina 34 aastat
8.	V8	vanus 53	keskharidus	staaži 17 aastat	meistrina 4 aastat

Lisa 4. Intervjuu kava

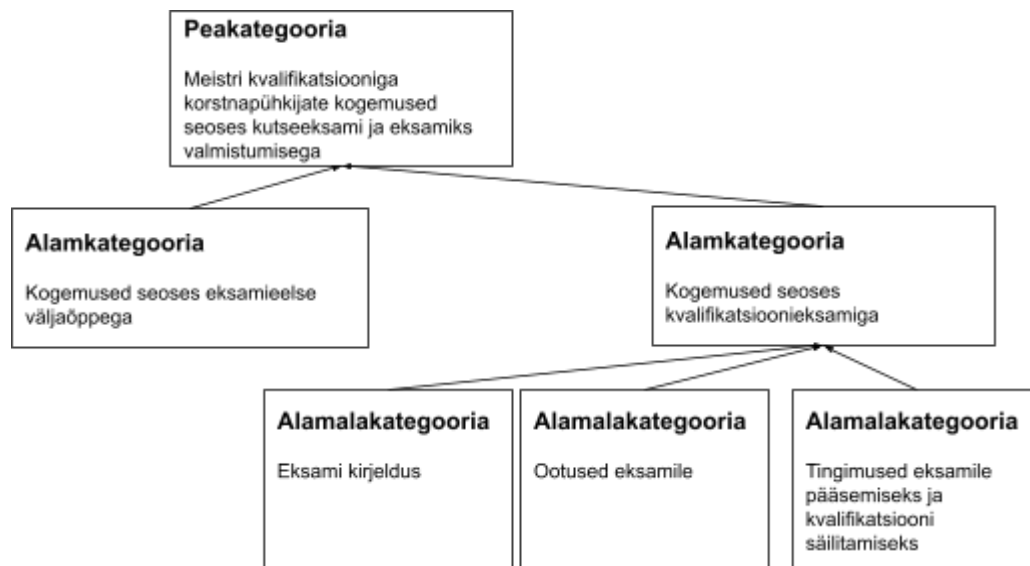
Taust

1. Töökogemus (pikkus aastates, sh meistrina)? Vanus?
2. Kui pikalt oled olnud 5. tasemes?
3. Kaua läks taotlusele täitmiseks (taotlemiseks aega)?
4. Miks sa üldse läksid 5. taset taotlema?
5. Palun kirjelda kogu seda 5. taseme taotlemise protsessi. (Milline on sinu kogemus kogu 5. taseme taotlemise protsessis?)
6. Mida tegid, et selle tasemeni jõuda?
7. Milline oli tagasiside peale eksamit? Millest tundsid puudust 5. taset taotlema hakates?
8. Milles tundsid end kindlalt taotlema minnes? Milles ebakindlalt?
9. Mis oleks sind toetanud taotlemisel? (Ja enne seda õppimisel.)
10. Mis ootused oleks sul koolitusele 5. taseme taotlemise toetamiseks?
11. Missugused on sinu ootused koolituse sisule? Miks just need?
12. Mis teemad peaks kindlasti sees olema? Miks just need?
13. Kui põhjalikult peaks teemasid käsitlema (mõttele iga teema peale)?
14. Missugune võiks olla 5. taseme koolituse kursuse ülesehitus - kuidas võiks koolitus välja näha (kui pikk koolitus, mis teemad koos)?
15. Missuguseid õppemeetodeid võiks kasutada? (Kuidas õpetada? Õppemeetodid: kontakt? veeb? foorum? individuaalne?)
16. Kuidas võiks jaotuda koolitusel kontaktõpe (veebis või kohapeal) ja individuaalne töö?
17. Kuidas toetada 5. taseme praktiliste tööde osa valmisolekut? (materjal, paber, veeb?)
18. Mida ootad 5. taset andvalt komisjonilt (mida nemad võiks veel arendada/muuta)?
19. Olles tase 5, millest sa nüüd puudust tunned? Millised koolitused, teadmised, kompetentsid?

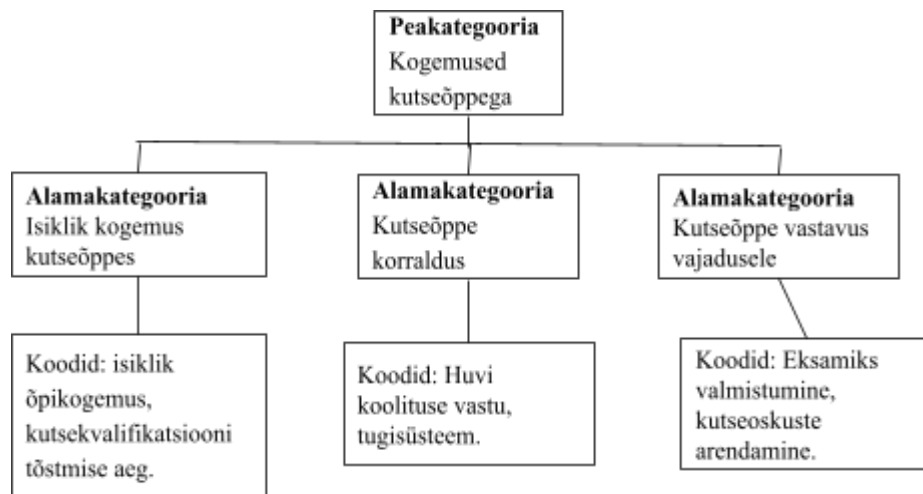
Lisa 5. Kodeerimise näide

<i>Transkriptsioon</i>	<i>Kood</i>
<i>V: Meistrina töökogemus hetkel? Viis kuud. K: Kaua sa enne seda neli olid? V: Neli-viis aastat ja enne seda oli veel viis aastat, aga üks ehk siis selle esimese päris esimese kutsestandardi järgi. Nii et päris pikalt, vähemalt kümme aastat kutselist.</i>	<i>Kogemus korstnapühkija – meistrina</i>

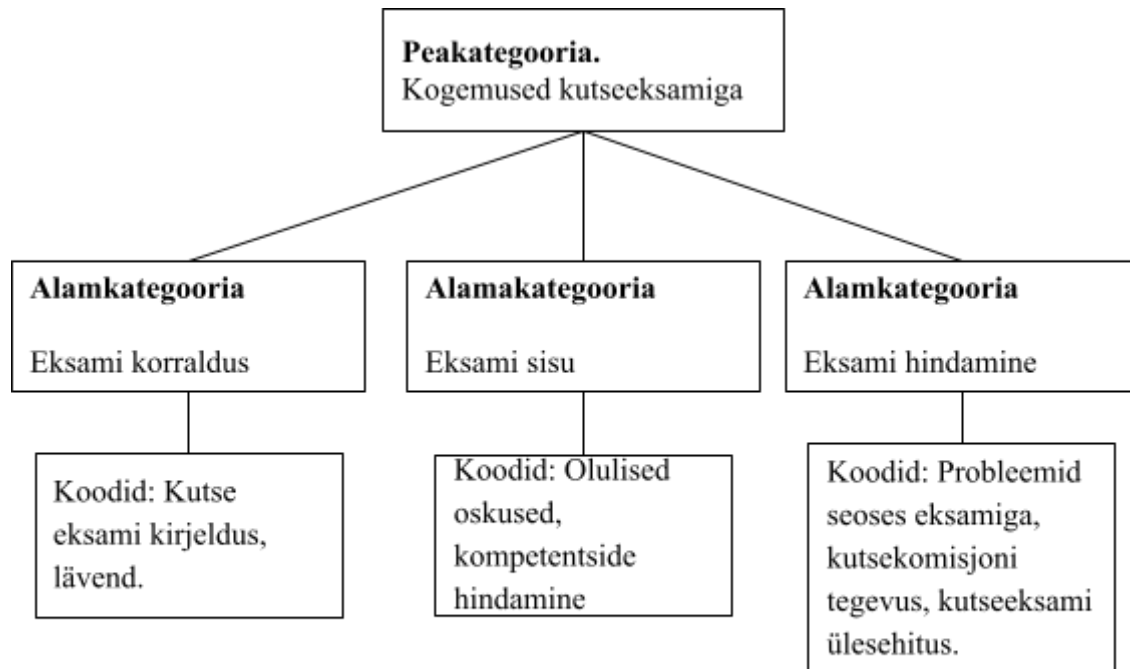
Lisa 6. Koodide jagunemine: pea- ja alamkategooriad

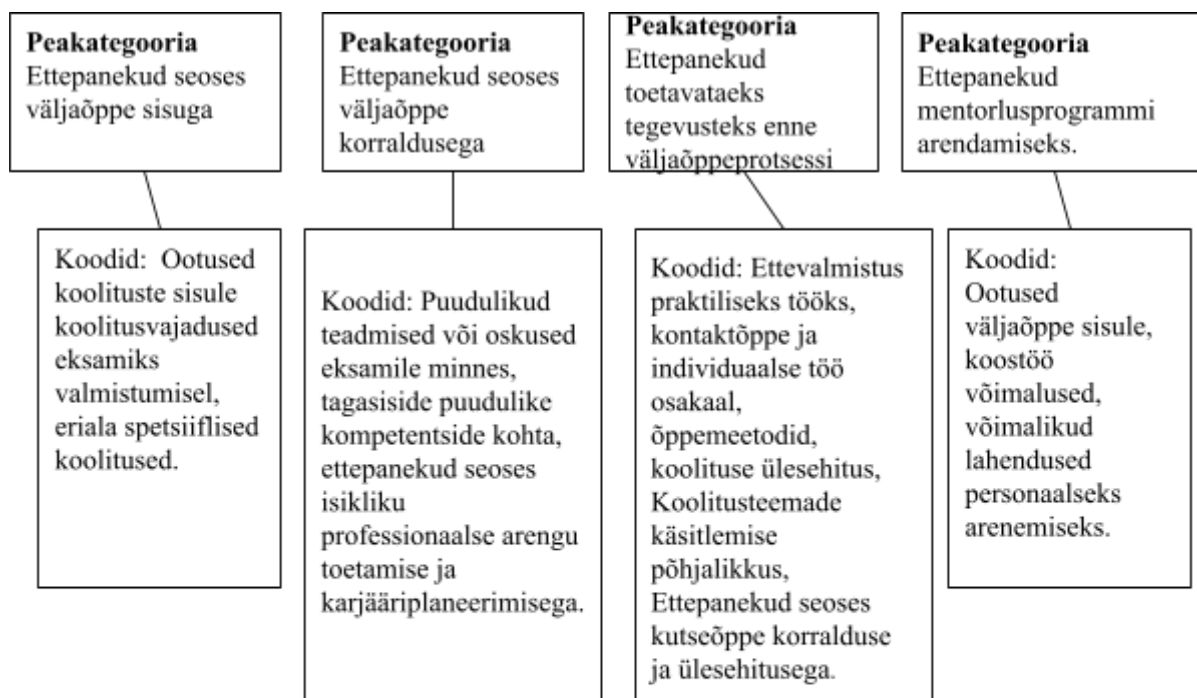
Lisa 7. Esimene pea- ja alamkategoriad

Lisa 8. Esimese uurimisküsimuse teine pea- ja alamkategoriad

Lisa 9. Teise uurimisküsimuse peakategooriad

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Pepe Sussen
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Ekspertide kogemused, ootused ning ettepanekud korstnapühkija-meister (tase 5)
kutsekvalifikatsioonile ning väljaõppele

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendajad on Liina Lepp, Pihel Hunt
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni
autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks
Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i
litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja
üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni
autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Pepe Sussen

04.01.2023